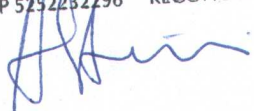

BURMISTRZ GMINY RYMANÓW

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO ZMIANY „MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I -- część 2

Zmiana przeznaczenia terenów na tereny zabudowy uzdrowiskowej.

AMS CONCEPT Agata M. Stępień
ul. Bp. M. Jaworskiego 8/44
25-430 Kielce
www.amsconcept.com
NIP 5252282296 REGON 260460272

Opracowała: Agata Stępień

RYMANÓW, marzec 2017

Spis treści

I. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami.....	4
1. Podstawa prawna i zakres opracowania.....	4
2. Cel opracowania prognozy.....	5
3. Powiązania projektowanego dokumentu z innymi dokumentami i opracowaniami.....	5
II. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy.....	5
1. Charakterystyka ogólna terenów objętych opracowaniem.....	6
1.1. Położenie geograficzne i administracyjne.....	6
1.2. Rzeźba terenu.....	6
1.3. Budowa geologiczna.....	7
1.4. Wody powierzchniowe (wraz ze zidentyfikowanymi Jednolitymi Częściami Wód Powierzchniowych - JCWP).....	8
1.5. Wody gruntowe i podziemne (wraz ze zidentyfikowanymi Jednolitymi Częściami Wód Podziemnych - JCWPd).....	10
1.6. Wody źródlane i mineralne.....	11
1.7. Ujęcia wody i ich strefy ochronne.....	11
1.8. Kopaliny.....	12
1.9. Zasady odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym wód deszczowych i roztopowych pochodzących z zanieczyszczonych terenów utwardzonych.....	12
1.10. Ryzyko zagrożenia powodzią i jego skutków dla środowiska.....	13
1.11. Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych.....	13
1.12. Gleby.....	14
1.13. Obszary leśne.....	14
1.14. Świat roślin.....	15
1.15. Świat zwierząt.....	16
1.16. Klimat.....	18
1.17. Ryzyko wystąpienia ewentualnych poważnych awarii.....	19
1.18. Gospodarka odpadami, z uwzględnieniem segregacji odpadów i ich odzysku.....	19
2. Tereny objęte ochroną prawną.....	19
2.1. Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.....	19
2.2. Pomniki przyrody.....	21
2.3. Obszary Natura 2000.....	21
2.3.1. Obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) - Beskid Niski [PLB060002].....	22
2.3.2. Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Ladin [PLH180038].....	22
2.3.3. Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Rymanów [PLH180016].....	22
2.3.4. Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Ostoja Jaślicka [PLH180014].....	24
2.3.5. Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Wisłok Środkowy z Dopływami [PLH180030].....	24
2.3.6. Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Las Hrabeński [PLH180039].....	27
IV. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu.....	27
V. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem.....	28
VI. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia o ochronie przyrody.....	28
VII. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby, w jakie te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu.....	29

VIII. Przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmioty ochrony obszaru natura 2000 oraz integralność tego obszaru oraz na środowisko a także na pozostałe elementy i komponenty środowiska.....	31
Dla terenów dróg wewnętrznych KDW, prognozuje się następujące oddziaływania:.....	33
IX. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.....	36
X. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.....	37
XI. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania.....	37
XII. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko.....	37
XIII. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....	37

I. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami.

1. Podstawa prawna i zakres opracowania.

Prognozę oddziaływania na środowisko do zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I – część 2”, wykonano zgodnie z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zakres i stopień szczegółowości „prognozy” został uzgodniony przez:

- Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie pismem z dnia 23.11.2015 r., znak: WOOS.411.1.141.2015.AP.4 oraz pismem z dnia 11.05.2016 r., znak: WOOS.411.1.50.2016.BK.4.
- Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Krośnie pismem z dnia 04.11.2015 r. znak: PSNZ.4612-30/201 oraz z dnia 18.04.2016 r. znak: PSNZ.453.12.2016;

Zakres terytorialny niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko dotyczy obszarów, wyznaczonych na terenie gminy Rymanów, w miejscowości Rymanów-Zdrój.

Projekt zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I – część 2” przygotowany został na podstawie:

- **Uchwały Nr LVIII/597/14 z dnia 24 października 2014 r.** w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „ Rymanów Zdrój”.
- **Uchwały Nr V/54/15 z dnia 20 marca 2015 r.** w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „ Rymanów Zdrój”.
- **Uchwały Nr V/55/15 z dnia 20 marca 2015 r.** w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „ Rymanów Zdrój”.
- **Uchwały Nr IX/107/15 z dnia 10 lipca 2015 r.** w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „ Rymanów Zdrój”.
- **Uchwały Nr XV/166/15 z dnia 18 grudnia 2015 r.** w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „Rymanów Zdrój”.
- **Uchwały Nr XVIII/201/16 z dnia 4 marca 2016 r.** w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „Rymanów Zdrój”.

Projekt zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ”-ETAP I – część 2”, dotyczy 3 obszarów położonych na terenie gminy Rymanów w Rymanowie Zdroju.

Obszar nr 1 zgodny z załącznikiem nr 1a do zmiany „Planu” dotyczy terenu przeznaczonego pod teren drogi wewnętrznej, położonego w terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego oraz w specjalnym obszarze ochrony siedlisk „Rymanów” [PLH180016].

Obszar nr 2, zgodny z załącznikiem nr 2a do zmiany „Planu” dotyczy terenu przeznaczonego pod rozwój zabudowy uzdrowiskowej, położonego w terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego oraz w specjalnym obszarze ochrony siedlisk „Rymanów” [PLH180016].

Obszar nr 3, zgodny z załącznikiem nr 3a do zmiany „Planu” dotyczy terenu przeznaczonego pod rozwój zabudowy uzdrowiskowej, położonego w terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego oraz częściowo w specjalnym obszarze ochrony siedlisk „Rymanów” [PLH180016].

Projekt zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I – część 2 zakłada nieznaczne przekształcenie struktury przestrzennej obszaru opracowania, które nie koliduje znacząco z istniejącym zagospodarowaniem.

2. Cel opracowania prognozy

Celem opracowania prognozy oddziaływania na środowisko do zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I – część 2 jest identyfikacja i przewidywanie oddziaływania realizacji tej zmiany na zdrowie ludzi oraz na środowisko biogeograficzne, w tym na obszary chronione – Natura 2000.

Prognoza zawiera opis środowiska oraz przewidywania jego zmian spowodowanych oddziaływaniem wprowadzanych do niego nowych czynników oraz określa możliwości i zasady ograniczenia potencjalnych znaczących oddziaływań na środowisko związanych z realizacją postanowień dokumentu. Ocena proponowanego zagospodarowania oparta jest na konieczności utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalnej gospodarki zasobami środowiska.

3. Powiązania projektowanego dokumentu z innymi dokumentami i opracowaniami.

Projektowany dokument ma powiązania z następującymi dokumentami i materiałami:

- Opracowaniem ekofizjograficznym podstawowym, sporządzonym do projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rymanów, uchwalonego Uchwałą Nr LV/554/14 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 czerwca 2014 r.
- Strategią Rozwoju Gminy Rymanów na lata 2012-2020.
- Planem zagospodarowanie przestrzennego województwa podkarpackiego.
- Raportem o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2014 r.
- Inwentaryzacją złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska Gminy Rymanów – „Geotramp” s.c. w Lublinie – Lublin 1994 rok.
- Planem Urządzania Lasu na lata 2009-2018, Nadleśnictwo Rymanów, 2009 r.
- Zmianą „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rymanów”, uchwalona Uchwałą Nr XXVIII/283/16 Rady Miejskiej w Rymanowie z 25 listopada 2016r. w sprawie uchwalenia zmiany “Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rymanów.

II. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy.

Przy sporządzaniu prognozy posłużono się metodą opisową, obejmującą przedstawienie wpływu, a następnie ocenę stopnia i zakresu oddziaływania na środowisko inwestycji na różnych etapach ich realizacji.

Przygotowanie prognozy obejmowało następujące etapy:

- Etap I – obejmował przegląd dokumentów określających charakterystykę istniejącego stanu zasobów środowiska, uwzględniając w sposób szczególny przewidywane znaczące oddziaływanie oraz obszary prawnie chronione. Analizie poddano także akty prawa lokalnego, krajowego i wspólnotowego z zakresu ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju pod kątem skutków środowiskowych realizacji przedmiotowej zmiany.
- Etap II – dokonano analizy i oceny oddziaływań na poszczególne elementy środowiska ze względu na rodzaj i charakter oddziaływań (na etapie budowy i eksploatacji).

Na podstawie oceny dokonano podsumowania pod kątem oddziaływań pozytywnych, negatywnych, bezpośrednich, pośrednich, krótko, średnio i długoterminowych, odwracalnych i nieodwracalnych.

III. Istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu.

1. Charakterystyka ogólna terenów objętych opracowaniem.

1.1. Położenie geograficzne i administracyjne.

Przedmiotowe tereny położone są w obrębie Rymanów Zdrój i Deszno, w gminie Rymanów, w powiecie krośnieńskim, w województwie podkarpackim.

Gmina Rymanów graniczy z gminami: Iwonicz – Zdrój i Miejsce Piastowe (od zachodu), Dukla i Jaślicka (od zachodu i południa), Komańcza (od południowego wschodu), Zarszyn, Besko (od wschodu) oraz Haczów (od północy).

Pod względem geograficznym gmina mieści się w Karpatach Zewnętrznych i znajduje się w widłach rzek Wisłok i Tabor. Powierzchnia gminy wynosi 166,63 km², co stanowi 18% powierzchni powiatu krośnieńskiego i ok. 0,9 % powierzchni województwa podkarpackiego.

Gmina charakteryzuje się znaczącymi walorami środowiska przyrodniczego. Na terenie gminy położona jest część Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego (funkcjonujący na mocy Uchwały nr XLVIII/997/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r.), obszar specjalnej ochrony ptaków „Beskid Niski” [PLB180002] oraz: „Rymanów” [PLH180016], „Ostoja Jaślicka” [PLH180014], „Wisłok Środkowy z Dopływami” [PLH180030] oraz proponowane obszary mające znaczenie dla Wspólnoty „Ladzin” [PLH180038], „Las Hrabeński” [PLH180039].

Miasto Rymanów, stanowiące siedzibę gminy, oddalone jest o 15 km od Krosna. W centrum gminy krzyżują się ważne dla kraju arterie komunikacyjne (droga krajowa 28 Wadowice – Przemyśl – Medyka oraz drogi wojewódzkie: nr 887 Brzozów – Rymanów - Daliowa, nr 889 Sieniawa- Bukowsko - Szczawne). Układ komunikacyjny uzupełniony jest przez linię kolejową Stróże – Jasło – Krosno – Sanok – Zagórz, ze stacją osobowo-towarową we Wróbliku Szlacheckim, oddalonym od Rymanowa o 5 km.

1.2. Rzeźba terenu.

Gmina Rymanów położona jest na terenie Dołów Jasielsko-Sanockich oraz Beskidu Niskiego, w jego części zwanej Wzgórzami Rymanowskimi i Pasem Bukowicy (w obrębie gminy leży niewielka, zachodnia część miejscowości Puławy). Tereny Dołów Jasielsko-Sanockich stanowią szerokie obniżenie między Beskidem Niskim a Pogórzem Strzyżowsko-Dynowskim i znajdują się na wysokości ok. 280 – 350 m n.p.m. Przeważają tu tereny płaskie lub lekko pofalowane, dlatego też cały obszar zajęty jest pod osadnictwo.

Na południu część beskidzką tworzą tzw. Wzgórze Rymanowskie, obejmujące wzniesienia tj. Suchej Góry (611 m), Kopca (635 m), Kopy (640 m) i Działu nad Desznem (67 m) oraz fragmenty pasm Jawornika (761 m) i Bukowicy (776 m).

Gmina Rymanów jest obszarem o bardzo zróżnicowanym urzeźbieniu, które uwarunkowane jest procesami morfologicznymi, geologicznymi oraz odpornością skał budujących teren.

Rzeźbę terenu gminy Rymanów formują wydzielone jednostki morfologiczne:

- **Beskid Dukielski**, który charakteryzuje się występowaniem monoklinalnych grzbietów górskich. Stoki grzbietów są strome często poprzecinane siecią dolin.
- **Beskid Rymanowski**, który charakteryzuje się występowaniem szerokich, kopulastych pasm o przebiegu południowo-wschodnim i północno-zachodnim. Obszar Beskidu Rymanowskiego jest

mocno urzeźbiony o mocno zróżnicowanych nachyleniach. Na osiach grzbietów zaznaczają się wyraźne zróżnicowania wierzchowinowe na wysokości 350-400 m n.p.m. Stoki wzniesień przecięte są gęstą siecią dolin potoków.

Na terenie Beskidu Dukielskiego i Rymanowskiego można wyróżnić:

- Zrównania wierzchowinowe, które występują w rejonach wierzchołkowych wzniesień o wysokości 650-50 m lub 400-500 m n.p.m. Charakteryzuje je niewielkie nachylenie (8%) oraz niewielkie zróżnicowanie rzeźby terenu.
- Stoki wzniesień, stanowiące najbardziej urozmaiconą i nachyloną część terenów gminy. W obrębie stoków spadki są zróżnicowane i wahają się w granicach 8-20%, a miejscami dochodzą nawet do 30%. W granicach wzniesień można lokalnie zauważyć ruchy masowe w postaci spęływań i suwów, rzadziej osuwisk.
- Doliny zboczowe, charakteryzujące się stromymi zboczami o wysokości od 2 m do 30 m. Są to formy V- kształtne.
- Doliny nieckowate, stanowiące formy o łagodnych zboczach i płaskich, często podmokłych dnach. U wylotu dolin materiał transportowany przez potoki utworzył stożki napływowe.
- Obniżenie Sieniawskie - tworzy go obniżenie pomiędzy grzbietami Beskidu Rymanowskiego, a przebieg dopasowany jest do przebiegu grzbietów (NE-SW), stanowi ono rozległą równinę, z której wystają niewielkiej wysokości fliszowe ostańce. Obniżenie rozcina głębokim wąwozem przełomowym dolina rzeki Wisłok i erozyjnie do niej dopasowujące się doliny potoku Głębokiego.
- Równinę Beska - tworzy ją rozległa, płaska, w części podmokła równina, która stanowi fragment Dołów Jasielsko- Sanockich. Równina ta występuje w północnej części gminy.
- Doliny rzek Wisłok i Tabor - stanowią decydujący element rzeźby, który wpływa bezpośrednio na ukształtowanie terenu.

Dolina rzeki Wisłok ma charakter przełomowy, tworząc jar o głębokości 25-45 metrów. Jej szerokość waha się od 40 m do 450 m, co uzależnione jest od odporności skał.

W obrębie doliny rzeki Wisłok wyróżnia się następujące formy morfologiczne:

- terasa zalewowa - obejmuje niewielkie fragmenty terenu przylegające do koryta rzecznoego. Wyniesiona jest ok. 2 metry nad średni stan wody w rzece,
- terasa nadzalewowa - wyniesiona jest 4-7 metry nad średni stan wody w rzece. W tej formie morfologicznej nachylenia są niewielkie i dochodzą do 5%,
- terasa wysoka - stanowi rozległą, płaską powierzchnię, gdzie występuje niewielki spadek terenu (2-5%). Wzniesiona jest od 7 do 25 metrów nad średni stan wody. Powierzchnia terasy wysokiej porozielana jest dolinami dopływów Wisłoka.

Źródłiskowy odcinek doliny rzeki Tabor przyjmuje charakter doliny V-kształtnej, natomiast w dalszej części w okolicach Królika Polskiego, Deszna, Rymanowa, zbocza doliny są dość strome, a dno płaskie i starasowane. W dolnej części Rymanowa, na obszarze Dołów Jasielsko-Sanockich, rzeka Tabor znacznie zmniejsza spadek i meandrując płynie szeroką doliną.

Występujące na terenie gminy formy morfologiczne tj. Obniżenie Sieniawskie, Równina Beska oraz stoki Beskidu Rymanowskiego, tworzą korzystne warunki do zagospodarowania.

1.3. Budowa geologiczna.

W podziale geologicznym gmina Rymanów znajduje się w obrębie Karpat Wschodnich, stanowiących fragment łuku karpackiego. Region zbudowany jest ze skał osadowych tzw. fliszu: naprzemiennie występujących piaskowców, łupków i zlepieńców. Osady fliszowe osadzały się w okresie kredowo-paleogeńskim. Podłożem utworów fliszowych są osady paleozoiczno-mezozoiczne.

Gmina położona jest w obrębie tzw. Fałdu Iwonicza - Rymanowa, który jest pierwszym od południa liczącym się fałdem centralnej depresji karpackiej. Fałd ten ciągnie się na długość 40 km, licząc od Żmigrodu (na zachodzie), aż poza doliny Wisłoka. Najbardziej wyniesiona część fałdu znajduje się w rejonie Lubatówki

i biegnie przez Iwonicz Zdrój, Klimkówkę, Rymanów Zdrój, aż do Rudawki Rymanowskiej. W tej części fałdu na powierzchni występują otwory eocenu środkowego i dolnego, aż do III łupków pstrych. Pod względem tektonicznym, fałd Iwonicza Zdroju stanowi wyniesienie pocięte uskoki poprzecznymi na bloki o północnym skrzydle złuskowanym, a południowym, łagodniejszym i pełnym.

Fałd Iwonicza - Rymanowa budują następujące utwory:

- warstwy krośnieńskie – kompleks piaskowo-łupkowy, gdzie w górnej części przeważają łupki, a w dolnej piaskowce,
- warstwy przejściowe – łupki ciemno-szare z wkładkami piaskowców wapnistych, miąższość do 200 m - eocen górny,
- łupki menilitowe – ciemne łupki bitumiczne – miąższość do 200 m – eocen górny,
- seria globigerynowa - szare, różno ziarniste piaskowce, w górnej części łupki, miąższość do 150 m – eocen górny:
  - I pstre łupki - łupki szaro – zielone i czerwone, miąższość do 150 m – eocen środkowy,
  - I piaskowiec ciężkowicki – piaskowce różno ziarniste o lepszczu kwarcowym, miąższość do 80 m – eocen dolny,
  - II pstre łupki - łupki szare, zielone i czerwone, miąższość do 15 m - eocen dolny,
  - II piaskowiec ciężkowicki – piaskowce różno ziarniste, miąższość do 90 m – eocen dolny.

1.4. Wody powierzchniowe (wraz ze zidentyfikowanymi Jednolitymi Częściami Wód Powierzchniowych - JCWP).

Główną rzeką obszaru gminy jest lewy dopływ Wisłoka – Tabor (ciek I rzędu – Wisła, cieki II rzędu – San, Wisłoka, ciek III rzędu – Wisłok), który w swym dolnym biegu jest również zwany Morwawą.

Całkowita długość rzeki równa jest 27,9 km, a powierzchnia dorzecza 109,2 km², średni spadek 8,4%. Rzeka ta bierze swój początek na północnym skłonie Przełęczy Szklarskiej. Natomiast rzeka Wisłok bierze swój początek na zboczach Kanasiówki, a na teren gminy wpływa w okolicach nieistniejącej wsi Wernejówka. Do Sieniawy Wisłok jest rzeką górską, z wartkim biegiem, skalistym podłożem i licznymi przełomami. Czystość i dostępność rzeki tworzą idealne warunki do kąpieli na całej długości rzeki do Sieniawy. W Sieniawie charakter rzeki zmienia się za sprawą zapory wodnej, która spiętrza wody, tworząc sztuczny zbiornik Besko.

Rzeka Wisłok wytworzyła kilka przełomów strukturalnych poniżej Wisłoka Wielkiego, Wernejówki, Puław Dolnych, Rudawki Rymanowskiej. Powstały wspaniałe wodospady na jej dopływach, w tym najbardziej znany – w miejscowości Wisłoczek.

Zbiornik Besko przerywa ciągłość rzeki i diametralnie zmienia krajobraz. Poniżej zapory w kierunku północnym rzeka tworzy urokliwą dolinę zwaną Jarem Wisłoka. Na odcinku kilku kilometrów do miejscowości Besko rzekę otaczają pionowe ściany zboczy porośnięte drzewami.

Sieć rzeczną w obrębie gminy, oprócz rzek Tabor i Wisłok, tworzą: Wisłoczek, Bałucianka, Średnia, Flora, Pielnica, Potok Polański. Rzeki te odwadniają Beskid Niski i mają typowy, odcinkowy układ. W górnych odcinkach ich doliny charakteryzują znaczne spadki, a koryta głęboko wcięte w skalne podłoże tworzą charakterystyczne berda z niewielkimi odsypami kamieńca. Szerokości dolin są niewielkie, a ich dna płaskie i szerokie, utworzone w obrębie nagromadzenia żwiru i piasku nabierają znaczenia surowcowego.

Na terenie gminy śródlądowe wody stojące reprezentowane są przede wszystkim przez zbiornik zaporowy Besko. Poza tym spotykane są nieliczne oczka wodne i hodowlane stawy rybne: stawy w Bartoszowie, hodowla pstrągów i karpi - gospodarstwo rybne „Wisłok” w Sieniawie. W Sieniawie również wybudowana jest zapora wodna, o wysokości 38 m, która spiętrza wody tworząc sztuczny zbiornik o pow. ok. 2 km². Zbiornik ten utworzono w celach retencyjnych.

Zbiornik Besko umiejscowiony jest na 172,8 kilometrze rzeki Wisłok w miejscowości Sieniawa. Eksploatacja zbiornika rozpoczęła się w 1978 roku. Podstawowym zadaniem zbiornika Besko jest:

- ochrona przed powodzią doliny rzeki Wisłok poniżej zapory,
- zapewnienie poboru wody bezpośrednio ze zbiornika na potrzeby komunalne wodociągu grupowego przez Zakład Uzdatniania Wody w Sieniawie,
- wyrównanie przepływów na rzece Wisłok poniżej zapory, w celu zapewnienia przepływu nienaruszalnego oraz przepływu umożliwiającego pokrycie potrzeb użytkowników poniżej zapory,
- pobór wody na potrzeby produkcji narybku oraz hodowli ryb,
- pobór wody dla celów energetycznych.

Zlewnia zbiornika ma charakter rolniczy i silnie rozwiniętą gospodarkę leśną. Wokół zlewni występuje słabo wykształcona zabudowa rekreacyjna, głównie w Rudawce Rymanowskiej.

Gmina Rymanów znajduje się w zasięgu następujących jednolitych części wód powierzchniowych:

Nazwa i kod JCWP	Status	Stan	Ocena zagrożenia nieosiągnięcia celów RDW	Derogacje	Cele środowiskowe
Morwawa (kod PLRW20001222629)	silnie zmieniona	zły	zagrożona	na podst. RDW (2000/60/WE)	Zgodnie z zapisami ustawy Prawo wodne celem środowiskowym dla jednolitych części wód powierzchniowych jest ochrona, poprawa oraz przywracanie stanu jednolitych części wód powierzchniowych, tak aby osiągnąć dobry stan ekologiczny i chemiczny tych wód. Działania te realizuje się w szczególności poprzez stopniową redukcję zanieczyszczeń powodowanych przez substancje priorytetowe oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego i zaniechaniu lub stopniowym eliminowaniu emisji tych substancji do wód.
Lubatówka (kod PLRW200012226329)	silnie zmieniona	zły	zagrożona	na podst. RDW (2000/60/WE)	
Przecznica (kod PLRW200012226312)	naturalna	zły	zagrożona	na podst. RDW (2000/60/WE)	
Wisłok od Zb. Besko do Czarnego Potoku (Kod PLRW2000142263337)	silnie zmieniona	zły	zagrożona	na podst. RDW (2000/60/WE)	

Obszary objęte projektowaną zmianą „Planu” położone są w następujących Jednolitych Częściach Wód Powierzchniowych (JCWP), zgodnie z obowiązującym Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2016 r., poz. 1911):

- Morwawa (kod PLRW20001222629), która jest rzeczna kategorią części wód i ma powierzchnię zlewni wynoszącą 107,64 km².

Jest to potok fliszowy, silnie zmieniony a jego stan określono jako zły. Jest to część wód niezagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych. Ustalonym terminem osiągnięcia celu jest rok 2021, ze względu na to, że w zlewni JCWP występuje presja komunalna. W programie działań zaplanowano działania podstawowe, obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekowej, które są wystarczające, aby zredukować tą presję w zakresie wystarczającym dla osiągnięcia dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia działań, także okres niezbędny aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do roku 2021.

„Morwawa” (kod PLRW20001222629) jest położona w wykazie następujących obszarów chronionych w granicach opracowywanych punktowych zmian planu:

- Natura 2000 – PLH180016 Rymanów,

➤ Obszarze Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.

Realizacja ustaleń projektu zmiany „Planu” nie ma negatywnego wpływu na realizację celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych. Żadne z terenów objętych projektem dokumentu, ze względu na planowany sposób zagospodarowania, nie będą miały wpływu na cele środowiskowe JCW.P Żadne z przedsięwzięć dla których projekt dokumentu ustala ramy nie spowoduje emisji substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

1.5. Wody gruntowe i podziemne (wraz ze zidentyfikowanymi Jednolitymi Częściami Wód Podziemnych - JCWPd).

Obszar gminy Rymanów położony jest w obrębie górsko-wyżynnej prowincji hydrogeologicznej, w której wydzielono szereg mniejszych jednostek. Rymanów znajduje się w obrębie zewnętrznej części Masywu Karpackiego, a dokładniej w obrębie Pogórza. Stosunki hydrogeologiczne obszaru są ściśle związane z ww. warunkami geologicznymi. Dużą rolę odgrywa tu wykształcenie serii stratygraficznych jak i ich sytuacja tektoniczna.

Wody zwykłe występują w utworach czwartorzędowych i częściowo w pierwszym piaskowcu ciężkowickim. Wywierają one wpływ na wydajność eksploatowanych ujęć naturalnych wód leczniczych. Wody zwykłe wydobywają się w postaci naturalnych źródeł na kontakcie pierwszego piaskowca ciężkowickiego i pierwszych pstrych łupków rozmieszczonych na stokach, skąd grawitacyjnie doprowadzane są do uzdrowiska i wykorzystywane do celów gospodarczych. Wody wglębne tu występujące, to wody głównie zbiornika czwartorzędowego (dolinnego) oraz trzeciorzędowego (szczelinowe i szczelinowo-porowe). Oba te poziomy często pozostają w związku hydraulicznym. Dolina Wisłoka tworzy zbiornik wód podziemnych zaliczony do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce, GZWP (porowe) nr 432 „Doliny Rzeki Wisłok”, obejmujący północno -zachodnią i częściowo środkową część gminy Rymanów. Według danych RZGW Kraków zbiornik ten nie posiada opracowanej dokumentacji hydrogeologicznej.

Obszar ochronny GZWP – wydzielona część (części) obszaru zasilania zbiornika wód podziemnych, w której podejmuje się działania w postaci zakazów, nakazów i ograniczeń w użytkowaniu terenu, zmierzają do ochrony jakości i zasobów wód podziemnych.

Potencjalnymi źródłami zanieczyszczenia wód tego zbiornika mogą być niekontrolowane zrzuty wód komunalnych, powierzchniowy spływ lub infiltracja wód skażonych bituminami np. w kopalni ropy naftowej lub innymi związkami chemicznymi ze składowisk odpadów lub magazynowanych substancji chemicznych np. nawozów sztucznych. Prawie cała gmina Rymanów jest skanalizowana (97%) co ma pozytywny wpływ na jakość wód.

Wody podziemne są ujmowane przede wszystkim studniami kopanymi z warstw czwartorzędowych oraz studniami wierconymi z warstw trzeciorzędowych. Wykorzystywane na terenie gminy są również wody źródlane.

Obszar powiatu krośnieńskiego położony jest w jednolitej części wód podziemnych Nr 152 (region wodny Górnej Wisły). Procent wykorzystania oszacowanych zasobów JPWPd Nr 152 wynosi 10,4 %. Jednolita część wód podziemnych Nr 152 nie posiada statusu zagrożenia nieosiągnięcia dobrego stanu wód. Stan ilościowy oraz stan chemiczny PLGW2000152 jest dobry. Nie przewiduje się nieosiągnięcia dobrego stanu ilościowego i chemicznego. Celem środowiskowym dla części wód podziemnych będących co najmniej w dobrym stanie chemicznym i ilościowym, będzie utrzymanie tego stanu.

Ze względu na powyższe dla PLGW2000152 nie przewiduje się odstępstwa osiągnięcia celu środowiskowego. Termin osiągnięcia dobrego stanu – 2015 rok.

W zasięgu jednolitej części wód podziemnych, w granicach opracowywanych punktowych zmian planu, znajdują się następujące obszary chronione:

- Natura 2000 – PLH180016 Rymanów,
- Obszarze Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.

Realizacja ustaleń projektu zmiany „Planu” nie ma negatywnego wpływu na realizację celów środowiskowych dla jednolitych części wód podziemnych. Żadne z terenów objętych projektem dokumentu, ze względu na planowany sposób zagospodarowania, nie będą miały negatywnego wpływu na cele środowiskowe JCWPd. Żadne z przedsięwzięć dla których projekt dokumentu ustala ramy nie spowoduje emisji substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

1.6. Wody źródlane i mineralne.

Rymanów Zdrój jest uznanym od ponad 120 lat uzdrowiskiem, który swe powstanie zawdzięcza wodom mineralnym odkrytym w sierpniu 1876 r. Na terenie uzdrowiska występują wody chlorkowo-wodorowo-węglanowo-sodowe, jodkowe, bromkowe i bromkowe z niewielką zawartością strontu, a także wolnego dwutlenku węgla.

Kolektorem wód mineralnych w Rymanowie Zdroju jest drugi i trzeci piaskowiec ciężkowicki. Naturalne źródła wód mineralnych: Tytus, Klaudia i Celestyna zawdzięczają swe istnienie wychodniom drugiego piaskowca ciężkowickiego. Są one związane genetycznie podobnie jak wody mineralne Iwonicza ze złożami ropy naftowej. Występowanie wody mineralnej stwierdzono także w pierwszym piaskowcu ciężkowickim - jest to woda o niższej mineralizacji ok. 3 g, nawiercona w otworze RZ-6 i stosowana do produkcji.

Obecnie wykorzystuje się wodę ze źródeł: „Tytus”, „Klaudia” i „Celestyna” oraz z otworów: „Rymanów Zdrój 1” i „Rymanów Zdrój 2”, „Rymanów Zdrój 4”, „Rymanów Zdrój 5”, „Rymanów Zdrój 6” (Operat uzdrowiskowy, 2008).

Uzdrowski Zakład Górniczy Rymanów posiada 3 płytkie ujęcia wód mineralnych oraz 5 odwiertów wody mineralnej z czego eksploatowane są 3 ujęcia płytkie i odwiert RZ-6 dla celów produkcyjnych, na potrzeby sanatorium „Anna” odwiert RZ-2, a odwierty RZ-4 i 5 na potrzeby Szpitala „Zimowit”. Wody te wydobywane ze złóż oligoceńsko-miocenów, zalegających na głębokości 250 m, wykorzystuje się w lecznictwie uzdrowskim w profilaktyce i terapii dzieci i dorosłych ze schorzeniami górnych dróg oddechowych, szczególnie astmy oskrzelowej, w chorobach nerek i dróg moczowych. Skuteczność leczniczych wód mineralnych akcentowana jest także w leczeniu chorób reumatycznych. Ponadto wody te wykorzystuje się w rozlewni wód mineralnych, które rozprowadzane są na teren województwa podkarpackiego i województw ościennych.

Na wschód od uzdrowiska Rymanów Zdrój w odległości 5 km leży miejscowość Rudawka Rymanowska, gdzie udokumentowane zostały wody termalne, wody mineralne siarczanowe oraz solanki jodowo-bromowe.

1.7. Ujęcia wody i ich strefy ochronne.

Występujące ujęcia wód podziemnych na terenie gminy wymagają działań prewencyjnych, które mają na celu zapobieganie zanieczyszczeniom wód. W tym celu dla ujęcia „Pod Kamieniołomem” (Rymanów Zdrój) została określona strefa ochrony bezpośredniej, a dla ujęć: „Nad Teresą”, „Nad Zielonym Domkiem”, „Nad Gozdawą” i „Nad Kotłownią” w miejscowości Rymanów Zdrój, ustanowiono strefę ochrony bezpośredniej i pośredniej.

Dla ochrony wód podziemnych należy na bieżąco kontrolować szczelność zbiorników bezodpływowych na ścieki, szczelność przewodów kanalizacyjnych i obiektów oczyszczalni ścieków, oraz szczelność zbiorników na gnojnicę oraz nawóz naturalny, a także szczelne podłoże magazynów ze środkami ochrony roślin i nawozami sztucznymi.

Zasadniczym obowiązkiem gminy w kierunku ochrony wód jest wykonywanie systematycznej i szczegółowej inwentaryzacji bezodpływowych zbiorników na ścieki i zobowiązywać właścicieli do ich uszczelniania i przeprowadzenia próby szczelności.

Na terenie gminy wodę wykorzystuje się ze źródeł, które zawdzięczają swe istnienie wychodniom drugiego piaskowca ciężkowickiego. Naturalne źródła wód mineralnych: Tytus, Klaudia i Celestyna, odkryte w 1876 roku, związane są ze złożami ropy naftowej. Uzdrowski Zakład Górniczy Rymanów posiada 3 płytkie ujęcia wód mineralnych oraz 5 odwiertów wody mineralnej, z czego eksploatowane są 3 ujęcia płytkie i odwiert dla celów produkcyjnych. Dla zapobieżenia zanieczyszczeniom tych wód (w tym wód gospodarczych) ustala się strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej odwiertów oraz źródeł. Prócz obszaru górniczego wód mineralnych określone są granice stref lub wydane pozwolenia wodno-prawne na terenie gminy Rymanów. Uznaniowo przyjmuje się, że strefa ochrony bezpośredniej jest wyznaczona poprzez wygrodenienie terenu wokół ujęcia. Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego przewiduje powiększenie terenu jednej z przepompowni wody mineralnej wraz z odwetami, oznaczonej na rysunku planu symbolem 4.WZ.

1.8. Kopaliny.

Podstawowym bogactwem gminy są wody mineralne i lecznicze, w oparciu o które powstało lecznictwo uzdrowskie. Na terenie uzdrowska Rymanów Zdrój występują wody chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowe, jodkowe, bromkowe i bromowe z niewielką zawartością strontu i wolnego dwutlenku węgla. Na wschód od uzdrowska Rymanów Zdrój w odległości 5 km w Rudawce Rymanowskiej również występują wody mineralne siarczanowe oraz solanki jodowo-bromowe.

Na terenie gminy w rejonie Klimkówki, Rymanowa Zdroju i Rudawki Rymanowskiej prowadzone są prace geologiczne poszukiwawcze ropy naftowej i gazu ziemnego. Eksploatację złóż na terenie gminy rozpoczęto już w roku 1854. Gaz ziemny występuje w utworach kredowych i trzeciorzędowych, jak i towarzysząc złożom ropy naftowej. Złoża ropy naftowej są to złoża strukturalne, głównie typu warstwowego z wodą okalającą. Ropa tu występująca jest beziarkowa, ale z zawartością parafiny.

Do bogactw naturalnych występujących na terenie gminy należą również surowce skalne. Są to głównie czwartorzędowe nagromadzenia utworów żwirowych i pospółek, występujące w obrębie niskich dolin rzecznych. Źródłem pozyskiwania kruszywa drobnego dla budownictwa są rozsypliwie piaskowce fliszowe. Skały krzemionkowe luźne – na terenie gminy Rymanów występują czwartorzędowe kruszywa mineralne w obrębie dolin rzek Tabor (Morwawa) i Wisłok. Dominuje w nich materiał piaskowcowy.

Obok kruszyw naturalnych w obrębie dolin rzecznych znaczenie surowcowe mają utwory piaszczysto – żwirowe. Występują one w północnej części gminy w rejonie Wróblika Szlacheckiego, Milczy i Bzianki.

1.9. Zasady odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym wód deszczowych i roztopowych pochodzących z zanieczyszczonych terenów utwardzonych.

Na terenie gminy Rymanów jest przyjęty rozdzielczy system kanalizacji. Ścieki sanitarne są odprowadzane kanalizacją sanitarną do oczyszczalni ścieków (miasto Rymanów). Skanalizowane są następujące miejscowości: Rymanów, Rymanów Zdrój, Posada Górna, Klimkówka, Królik Polski, Ladin, Milcza ze Zmysłówką, Wróblik Królewski, Wróblik Szlachecki, Sieniawa, Głębokie, Bzianka.

Na terenie Gminy znajdują się 94 przepompownie ścieków, które sukcesywnie przepompowują ścieki do studni rozprężnych, a następnie kolektorami grawitacyjnymi ścieki spływają do oczyszczalni ścieków w Rymanowie. Według danych Zakładu Gospodarki Komunalnej w Rymanowie długość sieci sanitarnej ogółem, w mieście i gminie wynosiła około 267 km.

W mieście Rymanów funkcjonuje, oddana do użytku w 1997 r., oczyszczalnia ścieków mechaniczno-biologiczna z usuwaniem związków biogenych w oparciu o metodę osadu czynnego o przepustowości $Q_{\text{śrd}} = 2000 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{\text{maxd}} = 2500 \text{ m}^3/\text{d}$. Oczyszczalnia jest w połowie obciążona i obsługuje około 9 000 mieszkańców. Oczyszczalnia ta ma możliwość rozbudowy do $4400 \text{ m}^3/\text{d}$, co stwarza możliwość przyjęcia ścieków z terenu całej gminy poprzez system istniejącej sieci oraz wydłużenie jej i wybudowanie kilku

przepompowni ścieków. Wybudowana oczyszczalnia w północnej części miasta na prawym brzegu rzeki Tabor i kolektory sanitarne zapewniają ochronę ekologiczną rzeki Tabor oraz jej odbiornika rzeki Wisłok. Do oczyszczalni są podłączone budynki mieszkalne i użyteczności publicznej, zakłady pracy oraz sanatoria w Rymanowie Zdroju.

Dla skanalizowania Gminy w 100 % pozostaje wybudowanie kanalizacji sanitarnej w następujących miejscowościach: Rudawka Rymanowska, Puławy, Wisłoczek, Łazy, Bałucianka.

Ścieki deszczowe z terenu miasta Rymanowa odprowadzane są kanalizacją deszczową do rzeki Tabor. Na terenie wsi Sieniawa, w strefie ochrony zbiornika wodnego wykonany jest kolektor deszczowy odprowadzający wodę do rzeki Wisłok poniżej zapory wodnej.

Na terenie Zakładu Przemysłu Skórzanego „Asko” w Rymanowie istnieje oczyszczalnia ścieków przemysłowych, która oczyszcza 58 m³/d ścieków (nieczynna). Dużym problemem jest odprowadzanie wód opadowych z budynków mieszkalnych do kanalizacji sanitarnej, co stanowi znaczny problem technologiczny jak i kosztowy funkcjonowania oczyszczalni ścieków.

1.10. Ryzyko zagrożenia powodzią i jego skutków dla środowiska.

Granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią obejmują tereny w miejscowości Bzianka wzdłuż biegu rzeki Wisłok i jej dopływu – Pielnicy, gdzie rzeka na terenie równinnym posiada zawężone koryto z powodu jego zamulenia i zakrzaczenia. Niebezpieczeństwo powodzi minimalizują wały przeciwpowodziowe, umieszczone na tym obszarze.

Podobnie wzdłuż rzeki Tabor i na obszarze, sąsiadujących z doliną rzeki, podmokłych łąk, w szczególności na północy od miejscowości Wróblík Szlachecki, w otoczeniu zabudowy Wróblíka Królewskiego i na południe od wsi Ładzin, występuje zagrożenia powodziowe.

Granice zalewu o prawdopodobieństwie przewyższenia 1% dotyczą terenów doliny rzeki Wisłok, położonych na północnym krańcu gminy oraz doliny rzeki Tabor biegnącej przez środkową część gminy. Ponadto obejmują obszary bezpośredniego zagrożenia powodziowego.

Granice zalewu o prawdopodobieństwie przewyższenia 10% w dużej mierze pokrywają się z granicami zalewu o prawdopodobieństwie przewyższenia 1%. Dotyczą jednak obszarów o mniejszej powierzchni, w szczególności na północy gminy nie obejmują swym zasięgiem otaczających łąk.

W roku 2001 został oddany do użytku polder „Flora” na rzece Morwawa, który minimalizuje możliwość zalewania wsi Ładzin i Wróblík Królewski.

Tereny objęte projektem zmiany „Planu” znajdują się poza obszarami narażonymi na ryzyko występowania powodzi.

1.11. Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych.

Tereny osuwiskowe występują lokalnie na terenie gminy, na niewielkich powierzchniach i w szczególności dotyczą terenów, wyłączonych spod zagospodarowania, obszarów o charakterze rolno-leśnym. Są to obszary w okolicach miejscowości Rudawka Rymanowska, Rymanów Zdrój oraz Klimkówka. Jak podaje obowiązujące „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rymanów” nieliczne soczewki terenów predysponowanych do wystąpienia ruchów masowych będą bliżej rozpoznane i określone podczas sporządzania planów miejscowych. Na części terenów objętych zmianą występują osuwiska nieaktywne. W obszarach zawartych na terenie obszarów osuwania się mas ziemnych - osuwisk nieaktywnych, dopuszcza się rozbudowę, nadbudowę i przebudowę istniejących budynków oraz lokalizację nowej zabudowy pod warunkiem wykonania dokumentacji geologiczno-inżynierskiej potwierdzającej, że projektowana inwestycja nie naruszy zaburzenia równowagi gruntu i nie spowoduje uaktywnienia się osuwiska oraz że dokumentacja ta określi zalecenia dotyczące zabezpieczeń dla projektowanej zabudowy.

1.12. Gleby.

Zróznicowanie i występowanie różnych typów gleb uwarunkowane jest budową geologiczną i ukształtowaniem rzeźby terenu gminy Rymanów. Na jej obszarze wyróżnia się:

- Gleby brunatne (właściwe, wylugowane, kwaśne), rędziny (brunatne, deluwialne): wykształciły się z utworów zboczowych, gliniastych i pyłowych oraz utworów fliszowych. Charakteryzują się na ogół dobrymi właściwościami fizykochemicznymi, a ich przydatność rolnicza uwarunkowana jest rzeźbą terenu. W krajobrazie typowo górskim (krajobraz regła dolnego) gleby są wymywane i namyte, rzadko przydatne do uprawy ornej, przeważnie grunty te wykorzystywane są jako trwałe łąki i pastwiska.
- Gleby biellicowe i pseudobiellicowe, występujące na Równinie Beska, w północnej części gminy. Gleby te są średnio zasobne w składniki pokarmowe i odznaczają się dobrą oraz średnią przydatnością rolniczą.
- Gleby mułowo-torfowe, aluwialno - deluwialne mady rzeczne, których występowanie związane jest z obecnością dolin rzek. Gleby mułowo-torfowe, z uwagi na dużą wilgotność, wyklucza się z rolniczego użytkowania.

Najlepsze gleby zaliczane do III klasy bonitacyjnej występują w dolinnej części gminy, głównie we wsiach: Bzianka, Wróblík Królewski i Milcza. Idąc w kierunku południowym obserwuje się pogorszenie jakości gruntów, skutkujące coraz mniejszymi możliwościami użytkowania ornego. Na krańcach gminy, w miejscowościach: Tarnawka, Zawoje, Rudawka Rymanowska, Wołtuszoła praktycznie nie ma gruntów ornych. Przeważają tu typowe pastwiska górskie.

Na obszarach leśnych dominują gleby brunatne, zajmujące 95,19 % powierzchni leśnej. Gleby brunatne i płowe występują na stokach o ułatwionym odpływie wód powierzchniowych, mady - w dolinach rzek i potoków.

1.13. Obszary leśne.

Na terenie gminy Rymanów wyróżnia się dwa piętra florystyczne: piętro pogórza (do wysokości 550 m) i piętro regła dolnego. W piętrze pogórza pierwotnie dominują lasy jodłowo-bukowe ze znacznym udziałem dębu i grabu. W wyższych partiach gór (powyżej 400 m) - zespół buczyny górskiej z domieszką jodły. Na opuszczonych terenach rolnych, np. na Dziale nad Desznem i pomiędzy Wisłoczkiem a Puławami, występują sztuczne monokultury sosnowe, stosowane jako tzw. przedplon przed wprowadzeniem właściwych dla tego terenu gatunków.

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w gminie Rymanów wynosi 6 102,6 ha (36,3 %), w tym grunty leśne Skarbu Państwa stanowią 5 469,6 ha a grunty leśne prywatne - 633, 0 ha (stan na 2009 r. - GUS). Zdecydowana powierzchnia lasów jest własnością Nadleśnictwa Rymanów (95,1%). Pozostałe grunty leśne znajdują się w posiadaniu Nadleśnictwa Dukla (4,9%) (PUL, 2008).

Nadleśnictwo Rymanów na terenie gminy Rymanów zarządza lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa na powierzchni 4 922 ha. Prawie całość lasów (98 %) zaliczana jest do lasów ochronnych, wśród których wyróżniono następujące kategorie ochronności: lasy wodochronne, glebochronne, uzdrowiskowe, ostoje zwierząt, cenne fragmenty rodzimej przyrody. Ponadto na terenie gminy Rymanów Nadleśnictwo Rymanów nadzoruje lasy innej własności na powierzchni 892 ha, w tym:

- 718 ha lasów osób fizycznych i prawnych,
- 133 ha lasów komunalnych,
- 41 ha lasów wspólnot gruntowych.

Na terenie Nadleśnictwa Rymanów w obrębie gminy dominującym typem siedliskowym jest las górski świeży (82, 31%), z typami lasu: bukowo-jodłowy, jodłowo-bukowy, jaworowo-jodłowo-bukowy, jodłowy i bukowy, gdzie w składzie gatunkowym przeważa jodła pospolita, buk pospolity, jawor pospolity,

z domieszką: świerku pospolitego i modrzewia europejskiego. Podobnie przedstawia się udział gatunkowy drzewostanu na terenie Nadleśnictwa Dukla.

Lasy Nadleśnictwa Rymanów, ze względu na pełnione funkcje, dzielą się na lasy rezerwatowe, ochronne i gospodarcze (wielofunkcyjne). W gminie Rymanów teren gruntów leśnych prawie w całości stanowią lasy ochronne - 98,82% powierzchni leśnej. Dominującą kategorią ochronności są lasy wodochronne (90% ich powierzchni), znaczący udział mają ponadto lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody (3%) i lasy położone w granicach stref ochronnych wokół uzdrowiska Rymanów Zdrój (2%) oraz stanowiące ostoje zwierząt podlegających ochronie gatunkowej (2%).

Podobnie w Nadleśnictwie Dukla lasy zaliczone do grupy lasów ochronnych stanowią 96% powierzchni lasu. Na terenie gminy Rymanów znajduje się 299, 26 ha gruntów Skarbu Państwa zarządzanych przez Nadleśnictwo Dukla.

Nadleśnictwo Rymanów i Dukla położone są w większości w regionie o charakterze rekreacyjno - rolniczym stąd skala istotnych zagrożeń dla elementów środowiska przyrodniczego nie jest duża.

Poziom zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego przez imisje przemysłowe w zasięgu działania nadleśnictw należy do najniższych w kraju. Wynika to między innymi z:

- niskiej gęstości zaludnienia,
- niskiego poziomu chemizacji środowiska,
- małej ilości zakładów przemysłowych,
- realizacji programu poprawy infrastruktury służącej ochronie środowiska.

Zauważalnym w ostatnich latach zagrożeniem abiotycznym na terenie nadleśnictw są lokalne zakłócenia stosunków wodnych. Związane jest to z warunkami pogodowymi, w szczególności suchymi latami oraz dłuższymi okresami suszy, które prowadzą do obniżenia poziomu wód gruntowych, co w rezultacie powoduje osłabienie drzewostanów.

Nieznaczne osłabienie kondycji zdrowotnej obserwuje się w drzewostanach sosnowych i świerkowych rosnących na gruntach porolnych, cyklicznie uszkodzanych przez wiatr i okiść oraz grzyby korzeniowe. Gatunkiem liściastym wykazującym obecnie najsilniejsze zachwianie zdrowotności na terenie nadleśnictw jest jesion. Szczególnie niepokojące jest wyraźne nasilenie uszkodzeń w drzewostanach starszych klas wieku, gdzie na skutek silnego osłabienia drzew dochodzi do wydzielania się posuszu o charakterze gniazdowym.

Ponadto na tereny lasów gminy Rymanów licznie występują gatunki chronione fauny i flory a grunty leśne są pełen bogactwa runa leśnego, owoców leśnych i grzybów.

Zdecydowana większość gruntów leśnych w gminie Rymanów należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.

W zakresie gospodarki leśnej na terenie gminy Rymanów projektuje się:

- zespół przyrodniczo – krajobrazowy (ciche uroczysko z ostoją zwierząt chronionych) w Puławach, w m. Zawoje, Króliku Wołoskim i Wisłoczku,
- użytki ekologiczne w Desznie, Króliku Polskim, Posadzie Górnej, Puławach, Wisłoczku, Wołtuszej, Wólce, Tarnawce i Zawojach,
- tereny rekreacyjno – dydaktyczne w Wołtuszej.

Ponadto na gruntach Nadleśnictwa Rymanów, proponowane jest ustalenie rezerwatu przyrody: „Dolina Wisłoka” – (krajobrazowy, o pow. 330,54 ha).

1.14. Świat roślin.

Szata roślinna Gminy Rymanów ukształtowała się w wyniku długotrwałego oddziaływania klimatu, podłoża skalnego i gospodarki człowieka. Śledząc rozwój tutejszej flory od plejstocenu zauważa się zmiany w składzie gatunkowym drzewostanów oraz zmiany w przebiegu górnej granicy lasu.

Dominującym typem siedliskowym jest las górski (95%) i las wyżynny (5%). Lasy te należą do I grupy ochronnej, z czego lasy glebochronne stanowią 1,95%, wodochronne – 82,5%, uzdrowiskowo-klimatyczne 6,4% i lasy masowego wypoczynku i turystyki 9,2%.

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w gminie Rymanów wynosi 6102,6 ha (36,3%). Ponad 50% powierzchni gminy zajmują lasy o dominującym drzewostanie buku (31,4%), jodły (27,3%), sosny (24%) z domieszką świerków i modrzewi. W drzewostanach bukowo-jodłowych prowadzona jest przez Nadleśnictwo Rymanów gospodarka leśna na zasadach zachowania lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz równowagę.

Szczególne ochroną objęte są obszary dwóch rezerwatów tj. "Źródlika Jasiołki" i "Bukowica". Obszary chronionego krajobrazu Beskidu Niskiego zajmują ponad 60% powierzchni gminy, a zgrupowane są głównie w jej południowej części z centralną miejscowością Rymanów Zdrój, położoną 4 km na południe od Rymanowa, przy drodze krajowej nr 28.

Nowe tereny inwestycyjne lokalizowane są poza powyższymi lokalizacjami i nie będą miały oddziaływania negatywnego na gatunki chronione. Działania inwestycyjne są dostosowane do ochrony gatunków chronionych. Na etapie projektu „Planu” nie stwierdza się, aby istniały przesłanki do stosowania odstępstw zgodnie z art. 56 Ustawy o ochronie przyrody oraz aby występowało oddziaływanie negatywne lub znaczące.

1.15. Świat zwierząt.

Świat zwierzęcy regionu jest charakterystyczny dla całego Beskidu Niskiego. Wśród większych drapieżników wymienia się, pojawiającego się sporadycznie, niedźwiedzia brunatnego, okresowo występującego wilka. Najliczniej występują ssaki kopytne: jelenie, sarny i dziki. Bogaty świat płazów tworzą gatunki salamandry, traszki karpackiej. Wśród gadów najczęściej występującymi gatunkami są żmija zygzakowata, zaskroniec. Na terenie uzdrowiska, w pobliżu Czarnego Potoku zlokalizowany jest Punkt Czynnej Ochrony Płazów.

Wśród awifauny najczęściej występującym gatunkiem jest bocian czarny, a nad potokami spotkać można pliszki górskie i pluszcze. Ponadto powszechnie występującymi przedstawicielami ptaków w dolinie rzek są kaczki krzyżówki. Jednocześnie na terenie gminy Rymanów znajduje się chronione stanowisko nietoperzy na poddaszu cerkwi grekokatolickiej p.w. Narodzenia Bogurodzicy z 1874 r. (obecnie kościół rzymskokatolicki).

Lasy, powszechnie występujące w gminie Rymanów, są ostoją licznej i różnorodnej fauny.

Oprócz dużych i okazałych zwierząt, takich jak jelenie, sarny, dziki, spotkać tu można wiele gatunków drobnych ssaków, ptaków, gadów, płazów a także owadów i innych bezkręgowców.

Cieki wodne są miejscem bytowania wielu gatunków ryb. W rzece Wisłok w oparciu o badania ichtiologiczne przeprowadzone przez dr. Mariusza Klicha w 2004 r. na odcinku od Strzyżowa do ujścia rzeki, można stwierdzić, że skład gatunkowy ichtiofauny jest zróżnicowany. Stwierdzono występowanie 26 gatunków ryb, z czego 18 z rodziny karpowatych. Najliczniej łowiono ukleję, świnkę, płoć, klenia, brzanę i okonia. Świnka i brzana stanowiły łącznie 50 % biomasy wszystkich łowionych ryb. Pod względem liczebności dominuje ukleja, która występuje w Wisłoku głównie na odcinkach antropogenicznie przekształconych. Spośród ryb tworzących zespół ichtiofauny wód rzeki, niektóre gatunki objęte są całkowitą, względnie częściową ochroną. Są to różanka, piekielnica oraz śliz. Głównym zagrożeniem dla ichtiofauny Wisłoka jest zabudowa hydrotechniczna. Negatywny wpływ na rybostan rzeki, w szczególności dla ryb łososiowatych, wywierają przepusty drogowe o przekroju kołowym. Tworzą one przeszkody skutecznie uniemożliwiające pokonanie ich przez pstrągi potokowe w czasie jesiennych wędrówek na tarliska. Tworzenie przepustów tego typu zostało zabronione, lecz mimo to nadal są budowane. Ostatni taki przepust powstał w miejscowości Puławy Dolne w 2004 r.

W dolinie rzeki Wisłok również zwierzęta lądowe znajdują dogodne siedliska do bytowania. Oprócz wyżej wspomnianych występują tu wydry, bobry. Wśród ptaków spotkać można orlika krzykliwego

i puchacza, a sporadycznie orły przednie i puszczyka uralskiego. Na obszarach łąkowych licznie występuje myszołów zwyczajny.

Zasadne wydaje się dołożenie wszelkich starań, aby teren całej zlewni rzeki Wiśtok aż do cofki zbiornika Besko objąć ochroną jako przykład jednej z nielicznych naturalnych dolin rzecznych ze wspaniałymi utworami geologicznymi.

Na terenie gminy występują następujące gatunki podlegające ochronie:

- trznadel – *Emberiza citrinella*,
- sierpówka – *Streptopelia decaocto*,
- kos – *Turdus merula*,
- kwiczoł – *Turdus pilaris*,
- paszkot – *Turdus viscivorus*,
- dymówka – *Hirundo Ustica*,
- oknówka – *Delichon Urtica*,
- gawron – *Corvus frugilegus* (ochrona częściowa),
- sójka – *Garrulus glandarius*,
- sroka – *Pica pica* (ochrona częściowa),
- pliszka siwa – *Motacilla alba*,
- wrona siwa - *Corvus corone* (ochrona częściowa),
- kopciuszek – *Phoenicurus ochruros*,
- szpak – *Sturnus vulgaris*,
- potrzos – *Emberiza schoeniclus*,
- srokosz – *Lanius exubito*,
- bogatka – *Parus major*,
- jastrząb – *Accipiter gentillis*,
- krogulec – *Accipiter nisus*,
- myszołów – *Bufo bufo*,
- pustułka – *Falco tinnunculus*,
- kukułka – *Cuculus canorus*,
- dzięcioł duży – *Dendrocopos major*,
- skowronek – *Alauda arvensis*,
- zaganiacz – *Hippoboscus icterina*,
- modraszka – *Parus caeruleus*,
- wróbel – *Passer domesticus*,
- zięba – *Fringilla Celebes*,
- kulczyk – *Serinus serinus*,

- dzwonec – *Carduelis chloris*,
- potrzyszcz – *Emberiza kalandra*.

Poza w/w zwierzętami na terenie gminy występują także gatunki podlegające ochronie:

- grzywacz – *Columba palumbus*,
- bażant – *Phasianus colchicus*,
- kuropatwa – *Perdix perdix*,
- sarna – *Capreolus capreolus*,
- dzik – *Sus strofa*,
- jeleń – *Cervus elaphus*,
- zając – *Lepus europaeus*,
- lis – *Vulpes vulpes*,
- kuna leśna – *Martes martes*,
- kuna domowa – *Martes foina*,
- tchórz – *Mustela putorius*.

Nowe tereny inwestycyjne nie będą miały oddziaływania negatywnego na gatunki chronione. Działania inwestycyjne są dostosowane do ochrony gatunków chronionych oraz zlokalizowane poza siedliskami, miejscami bytowania i lęgowymi. Prace inwestycyjne muszą być także dostosowane do okresów lęgowo-rozrodczych ptaków.

Na etapie projektu opracowywanego „Planu”, nie stwierdza się, aby istniały przesłanki do stosowania odstępstw zgodnie z art. 56 Ustawy o ochronie przyrody oraz aby występowało oddziaływanie negatywne lub znaczące - wszystkie działania inwestycyjne muszą być dostosowane do ochrony gatunkowej zwierząt.

1.16. Klimat

Położenie fizycznogeograficzne i ukształtowanie powierzchni determinuje w głównej mierze klimat lokalny gminy.

Klimat Gminy Rymanów uwarunkowany jest wieloma czynnikami, z których najważniejszą rolę odgrywają: położenie geograficzne, napływające masy powietrza, ukształtowanie powierzchni.

Gmina Rymanów według podziału klimatycznego Polski E. Romera, leży w strefie klimatów górskich i podgórskich w Krainie Beskidu Wschodniego, a według Gumińskiego na pograniczu dzielnic podkarpackiej oraz dzielnic karpackiej. Klimat Beskidu Niskiego i Bieszczadów Zachodnich, kształtowany jest głównie przez masy powietrza morskiego (63% dni w roku) i powietrza polarno - kontynentalnego (26% dni w roku). Każda z tych mas posiada odmienną charakterystykę meteorologiczną i kształtuje odmienny typ pogody.

Przewodnym i kompleksowym wskaźnikiem zróżnicowania stosunków klimatycznych jest tu średnia temperatura roczna, która wynosi 6,5°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, najzimniejszym - luty. Najwyższą temperaturę zanotowano w czerwcu (32,4°C), najniższą w marcu (-32,9°C).

Opad średnioroczny wynosi 816,6 mm. W przebiegu rocznym maksimum przypada na miesiące lipiec - 121,5 mm i sierpień 118,6 mm, minimum na styczeń. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio przez 90 dni

w roku, maksymalna jej grubość przypada na luty. W chłodnej porze roku wieją tu wiatry fenowe zwane rymanowskimi. Okres wegetacji trwa około 200 – 220 dni.

Istotnym czynnikiem środowiskowym jest także **klimat akustyczny**.

Obowiązujące w Polsce kryterium oceny hałasu ustala dopuszczalny poziom hałasu LAeq wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A w dB, który zależy zarówno od charakteru terenu jak i od rodzaju źródła hałasu, a także od pory doby.

Hałas na terenie gminy związany jest głównie z ruchem samochodowym i elektrowniami wiatrowymi (które znajdują się poza obszarami objętymi zmianami). Poziom hałasu produkcyjnego nie będzie przekraczał dopuszczalnych norm poza granicami działek, na których zlokalizowany jest dany zakład. Źródła hałasu przemysłowego muszą posiadać decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu.

1.17. Ryzyko wystąpienia ewentualnych poważnych awarii.

Na terenie gminy nie występuje potencjalny zakład, stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnych awarii.

Na głównych trasach gminy mają miejsca przewozy ładunków niebezpiecznych. Układ dróg nie odznacza się odpowiednią zdolnością przewozową, a składa się na to przede wszystkim brak modernizacji dróg. Skutkiem tego mogą być kolizje połączone z uwolnieniem się niebezpiecznych ładunków, które z kolei mogą spowodować lokalne skażenie środowiska oraz zagrażać zdrowiu i życiu ludzi. Na terenie gminy potencjalnym tego typu miejscem jest droga krajowa nr 28.

1.18. Gospodarka odpadami, z uwzględnieniem segregacji odpadów i ich odzysku.

Na terenie gminy Rymanów szczególnie zagrożona jest rzeka Wisłok. Niesegregowane odpady w części dostarcza się na składowiska do Zagórza (m. Średnie Wielkie), a w niektórych przypadkach np. złe warunki pogodowe do Dukli. Pozostałe odpady regularnie są wywożone na wysypisko w Krośnie.

Problem gospodarki odpadami w gminie rozwiązywany jest poprzez rozstawianie kontenerów i pojemników przy zakładach pracy, w których gromadzone są śmieci, a następnie wywożone są na wysypisko do Krosna.

Odpady pochodzące z gospodarstw domowych gromadzone są w workach foliowych, a następnie wywożone na składowisko. Dokładnie zorganizowany jest terminarz wywozu nieczystości z poszczególnych ulic i miejscowości.

Na terenie gminy znajdują się także gniazda, służące do segregacji odpadów (ok. 65). Selektywnej zbiórce poddawane jest szkło kolorowe, szkło bezbarwne, plastik oraz papier.

2. Tereny objęte ochroną prawną.

2.1. Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.

Południowa część gminy, położona jest w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego, zgodnie z Uchwałą nr XLVIII/997/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r.)

Na terenie OChK ustala się następujące ekosystemy, które powinny być objęte ochroną czynną:

- a) półnaturalne łąki kośne, należące głównie do rzędów Molinietalia i Arrhenatheretalia,
- b) półnaturalne pastwiska, należące głównie do rzędów Molinietalia i Arrhenatheretalia.

Na terenie OChK ustala się następujące działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów:

- a) Zachowanie i ochrona zbiorników wód powierzchniowych naturalnych i sztucznych, utrzymanie meandrów na wybranych odcinkach cieków,

- b) zachowanie śródpolnych i śródleśnych torfowisk, terenów podmokłych, oczek wodnych, polan, wrzosowisk, muraw, niedopuszczenie do ich uproduktywienia lub też sukcesji,
- c) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych,
- d) zachowanie i ewentualnie odtwarzanie lokalnych i regionalnych korytarzy ekologicznych,
- e) ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- f) szczególna ochrona ekosystemów i krajobrazów wyjątkowo cennych, poprzez uznawanie ich za rezerваты przyrody, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe i użytki ekologiczne,
- g) zachowanie wyróżniających się tworów przyrody nieożywionej.

Na OChK zakazuje się:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z wyłączeniem przedsięwzięć, o których mowa w art.24 ust 3 ustawy o ochronie przyrody;
- 2) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek: Wisłoka, Jasiołka, Osława, Wisłok, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej, przy czym dla sztucznych zbiorników wodnych za linię brzegową uważa się linię wody przy maksymalnej rzędnej piętrzenia wody w zbiorniku (zakaz nie narusza lokalizacji obiektów budowlanych wskazanych w: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i ostatecznych decyzjach administracyjnych, obowiązujących w dniu 20.11.2010 r. - strefa wyłączona z zabudowy na podstawie zakazu, może podlegać ograniczeniu w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w ramach uzgodnień z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody, jeżeli nie wpłynie to znacząco negatywnie na ochronę przyrody Obszaru);
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno - błotnych.

Zakazy o których mowa w ppkt 5 i 6 nie dotyczą:

- 1) realizacji zapisów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dla których w wyniku postępowania przeprowadzonego zgodnie z art. 23 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody wykazano brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody Obszaru,
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody Obszaru.

2.2. Pomniki przyrody.

Na terenie gminy Rymanów znajduje się 9 pomników przyrody, których ochronę określają przepisy Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

W ramach ochrony pomników przyrody powinno wyznaczać się strefy ochrony wokół nich, a także chronić je aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu, jeżeli nie stanowią zagrożenia dla ludzi lub mienia.

Zgodnie z ustawą z 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody w stosunku do pomników przyrody mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- uszkodzania i zanieczyszczania gleby,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych,
- zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- zbioru, niszczenia, uszkodzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych,
- umieszczania tablic reklamowych.

Wyżej wymienione zakazy nie dotyczą:

- prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody,
- realizacji inwestycji celu publicznego po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody,
- zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa,
- likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

2.3. Obszary Natura 2000.

Natura 2000 jest przyjętym przez Unię Europejską systemem ochrony wybranych elementów przyrody, najważniejszych z punktu widzenia całej Europy System ten nie ma zastępować systemów krajowych, ale je uzupełniać – dawać merytoryczne podstawy do zachowania dziedzictwa przyrodniczego w skali kontynentu. Polega on na wybraniu (według określonych kryteriów), a następnie skutecznym ochronieniu określonych obszarów. Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 są dwa akty prawne:

Dyrektywa w sprawie ochrony dzikich ptaków, zwana Dyrektywą Ptasią (Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 roku) oraz Dyrektywa w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, zwana Dyrektywą Siedliskową (92/43/EWG z 21 maja 1992 roku).

2.3.1. Obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) - Beskid Niski [PLB060002].

Obszar znajduje się w górach położonych w miejscu zwężenia i największego obniżenia łuku karpackiego. Ich wysokość nie przekracza 1000 m n.p.m. Zachodnia część gór zbudowana jest z warstw jednostki magurskiej, gdzie w wielu miejscach na wierzchołkach wzniesień piaszkowce tworzą skaliste formy. Wąskie pasma o stromych stokach i grzbietach twarzielcowych ciągną się względem siebie równolegle w kierunku NW-SE. Wschodnią część budują stromo ustawione fałdy i łuski dukielskie i tu głównym rysem rzeźby są wyniesione grzbieity (np. Cergowa Góra). Na stromych zboczach i w głębokich lejach źródłowych występują liczne rozległe osuwiska (najbardziej znane w Lipowicy koło Dukli). W Beskidzie Niskim znajdują się obszary źródłkowe Białej, Ropy, Wisłoki, Wisłoka, Jasiołki, które prowadząc swe wody ku północy płyną niekiedy obniżeniami równoległe do grzbieitów lub przecinają je w poprzek głębokimi przetomami. Obficie występują wody mineralne. Roślinność układa się w dwa piętra: piętro pogórza - zajęte głównie przez pola uprawne, łąki, a tylko na niewielkich powierzchniach przez lasy grądowe - i piętro regła dolnego porośnięte buczyną i nasadzeniami świerkowymi.

Występuje co najmniej 40 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 18 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Beskid Niski charakteryzuje się największą w Polsce, i prawdopodobnie w całej Unii Europejskiej, liczebnością orlika krzykliwego i puszczyka uralskiego. Jest to jedna z najważniejszych w Polsce ostoi orła przedniego, bociana czarnego, dzięciołów - zielonosiwego, biało-grzbieitego, białoszyjowego, trójpalczastego oraz muchołówki małej. Stwierdzono tu również znaczną, jak na siedliska górskie, liczebność derkacza. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: bocian czarny, dzięcioł białoszyi, orlik krzykliwy (PCK), orzeł przedni (PCK), puszczyk uralski (PCK), sóweczka (PCK), włochatka (PCK).

2.3.2. Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Ladzin [PLH180038]

Bardzo jednolity w swoim charakterze obszar łąk wypłasczenia Kotliny Krośnieńskiej. Do obszaru włączone najbogatsze w gatunki płaty łąk. Łąki są koszone dwa lub trzy razy w roku, nie nawożone lub słabo nawożone. Omawiany obszar miał charakter łąkowo-pastwiskowy przypuszczalnie od kilkuset lat. W przeszłości jednak łąki miały charakter łąk podmokłych. Kilkadziesiąt lat temu łąki częściowo zmeliorowano, co zmieniło ich skład gatunkowy. W tej chwili są to wilgotniejsze postacie łąk rajgrasowych z dużym udziałem gatunków łąk zmiennowilgotnych.

Łąki w Ladzinie stanowią jeden z największych płątów tradycyjnie użytkowanych i bogatych w gatunki łąk we wschodniej części Karpat (rodzaj siedliska z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG o kodzie 6510). Na uwagę zasługuje nie tylko ich dobry stan zachowania, ale i utrzymywanie się ekstensywnej gospodarki (wykaszenie), co zapewnia przetrwanie zbiorowiska. Na uwagę zasługuje występowanie populacji pełnika europejskiego (*Trollius europaeus*) i liczne występowanie rzadkich gatunków motyli (modraszek - *Glaucopteryx*) związanych z rośliną żywicielską - krwiściągim lekarskim. Według miejscowej ludności na łąkach występował też dawniej kosaciec syberyjski i zimowit jesienny (w r. 2008 nie odnaleziono ich). Na półnaturalny charakter tych łąk wskazuje też występowanie w runi łąkowej leśnych roślin kwitnących wczesną wiosną (pierzyszek wyniosły, zawilce gajowy i żółty).

2.3.3. Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Rymanów [PLH180016].

Obszar położony jest na pograniczu Beskidu Niskiego i Pogórza Bukowskiego. Składa się z kilku pasm wzniesień, rozdzielonych dolinami Wisłoka i Taboru. Obejmuje on dwie kolonie rozrodzce nietoperzy mieszczące się w kościele pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika w Rymanowie Zdroju i kościele pw. MB Częstochowskiej w Sieniawie i obszary żerowiskowe tych kolonii. Kościół w Rymanowie Zdroju położony jest

w bliskim sąsiedztwie rzeki Tabor, Parku Miejskiego i ruchliwej drogi wojewódzkiej nr 889. Obiekt kryty jest blachą, w nocy oświetlony kilkoma reflektorami. Strych kościoła gdzie mieści się kolonia rozrodcza zabezpieczony jest podestem chroniącym strop kościoła przed gwałtem nietoperzy. Kościół w Sieniawie położony jest nad brzegiem jeziora zaporowego na Wisłoku. W bliskim sąsiedztwie obiektu mieszczą się zabudowania wiejskie, łąki, pola i lasy mieszane. Strych drewnianego, zabytkowego kościoła (dawniej cerkwi) kryty jest blachą. Strop kościoła i dach w fatalnym stanie wymaga pilnego remontu.

Podłoże geologiczne obszaru utworzone jest z naprzemiennych, zróżnicowanych warstw piaskowców, łupków, margli i zlepieńców występujących głównie w obrębie jednostki śląskiej w postaci warstw krośnieńskich i piaskowców ciężkowickich. Charakterystyczny układ warstw skalnych tworzących flisz karpacki przyczynia się do powstawania rozległych osuwisk i obrywów skalnych, zwłaszcza na zboczach dolin rzek i potoków. Dominującą rolę odgrywają gleby brunatne, zwłaszcza kwaśne oraz gleby inicjalne, wykształcone przede wszystkim na wychodniach piaskowców ciężkowickich. W dolinach rzecznych rozwinęły się na niewielkich powierzchniach mady rzeczne.

Obszar Rymanów rozdzielony jest na trzy główne części dolinami Wisłoka i Taboru, które wraz ze swoimi dopływami o przebiegu S-N (od zachodu: Klimkówka, Kościółkowa Woda, Głęboki Potok, Niedźwiedzi Potok, Odrzechowski) podkreślają kratowy układ dolin tej części Beskidu Niskiego. Nieliczne większe potoki mają przebieg mniej więcej W-E (Tarnawka, Wisłoczek). Potoki płyną głębokimi parowami, przeważnie o stromych zboczach i znacznych nachyleniach, co wpływa na dużą zmienność przepływów.

Wody podziemne występują w kilku horyzontach wodonośnych, przy czym znaczenie gospodarcze posiadają przede wszystkim poziomy: trzecio- i czwartorzędowy. Obszar znajduje się w obrębie części jednego z głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce – „Dolina rzeki Wisłok” (GZWP nr 432). Obszar doliny Wisłoka został uznany za obszar wymagający najwyższej ochrony.

Występują tu także wody mineralne (zwłaszcza w rejonie Iwonicza i Rymanowa Zdroju) w tym wody lecznicze, zawierające wolny dwutlenek węgla oraz wody wodorowęglanowo-sodowe, chlorkowe, jodkowe, bromkowe, borowe i fluorkowe. W obrębie antykliny Iwonicza Zdroju stwierdzono występowanie wód termalnych.

Charakterystyczny obraz obszaru Rymanów wytworzony jest przez szereg zalesionych wzgórz o przebiegu SE-NW oraz przez rozdzielające je prostopadłe doliny rzek i potoków, z których największe są doliny Taboru i, leżąca w większości poza granicami obszaru, dolina Wisłoka. Fizjonomia krajobrazu kształtowana jest w przewadze leśnym kierunkiem zagospodarowania terenu, któremu towarzyszą, zwłaszcza na obrzeżach, rozległe powierzchnie pastwisk i wypasanych łąk, w znacznej części podlegających procesom sukcesyjnym. W miejscach dawnych wsi wysiedlonych po II wojnie światowej utrzymały się również, miejscami dobrze zachowane, kompleksy łąkowe. Zwarte płaty leśne rozdzielane są miejscowościami Rymanów Zdrój, Deszno, Wołtuszcza, Wisłoczek, Tarnawka, Rudawka Rymanowska i Puławy Górne.

W obszarze dominuje użytkowanie leśne. Większość gruntów leśnych znajduje się w zarządzie Lasów Państwowych, natomiast dość rozległe są powierzchnie zajęte przez lasy prywatne lub gromadzkie. Charakterystyczne dla lasów prywatnych, w tym na gruntach porolnych jest niski wiek drzewostanów, niedostosowanie siedliskowe oraz silna eksploatacja, powodująca rozwijanie się zbiorowisk zarośli porębowych i ziołorośli.

W niektórych miejscach (Wisłoczek) rozwija się rolnictwo wielkotowarowe, ale przeważa gospodarstwo na niewielkich powierzchniach (Deszno, Królik Polski). Silnie rozwija się turystyka, w tym agroturystyka (Puławy Górne, Rudawka Rymanowska, Rymanów-Zdrój, Iwonicz).

Obszar PLH180016 Rymanów położony w środkowej części pasma rusztowych wzgórz o przebiegu SE-NW, dlatego stanowi ważny element na szlakach migracyjnych zwierząt. Posiada wspólne granice z fragmentem obszaru PLH180014 Ostoja Jaślicka, która obejmując między innymi dolinę Wisłoka rozdziela

obszar Rymanów na dwie części. Rozciągłość powierzchniowa i rozczłonkowanie Ostoi Jaśliskiej sprawia, że poza doliną Wisłoka odległość innych fragmentów obszaru Rymanów od jej granic wynosi około 700 m w Woli Sękowej i blisko 1,4 km w Króliku Polskim. Znaczenie Wisłoka jako istotnego ponadlokalnie korytarza ekologicznego, łączącego Beskid Niski z jego pogórzami, jest podkreślona także przez objęcie jego doliny poniżej zapory w Sieniawie obszarem PLH180030 Wisłok Środkowy z dopływami. Granice tej ostoi leżą około 1,2 km na północ od obszaru Rymanów.

Obszar Rymanów położony jest w całości w obrębie OChK Beskid Niski, a część środkowa, południowa i wschodnia w granicach ostoi PLB180002 Beskid Niski. W obszarze dominuje użytkowanie leśne. Większość gruntów leśnych znajduje się w zarządzie Lasów Państwowych, natomiast dość rozległe są powierzchnie zajęte przez lasy prywatne lub gromadzkie. Charakterystyczne dla lasów prywatnych, w tym na gruntach porolnych jest niski wiek drzewostanów, niedostosowanie siedliskowe oraz silna eksploatacja, powodująca rozwijanie się zbiorowisk zarośli porębowych i ziołorośli. W niektórych miejscach (Wisłoczek) rozwija się rolnictwo wielkotowarowe, ale przeważa gospodarowanie na niewielkich powierzchniach (Deszno, Królik Polski). Silnie rozwija się turystyka, w tym agroturystyka (Puławy Górne, Rudawka Rymanowska, Rymanów-Zdrój, Iwonicz).

2.3.4. Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Ostoja Jaśliska [PLH180014].

Obszar obejmuje górne dorzecze Jasiołki i źródłiska Wisłoka we wschodniej części Beskidu Niskiego, aż po Cergową Górę oraz Zawadkę Rymanowską i Królik Polski na północy. Teren stanowi strefę przejściową pomiędzy dwiema jednostkami geomorfologicznymi łańcucha Karpat Wschodnich i Zachodnich, między Przetęczami Dukielską i Łupkowską. Rzeźba terenu ma łagodny charakter, wzniesienia nie przekraczają 1000 m npm, deniwelacje wynoszą 450-550 m. Najwyższe szczyty tego obszaru to Kamień (863 m npm), Danawa (841 m npm), Kanasiówka (823 m npm). W dolinach i na zboczach występują tarasy i spłaszczenia erozyjne.

Interesującą budowę geologiczną wykazują okolice wzgórza Piotruś (727 m npm) i Ostrej (687 m npm), gdzie Jasiołka tworzy malowniczy przełom. W strefie szczytowej Piotrusia oraz w masywie Kamienia nad Jaśliskami znajduje się ciąg skałek zbudowanych z piaskowca oraz rumowiska skalne. Na Górze Cergowej występują liczne jaskinie. Większą część obszaru pokrywają lasy o wysokim stopniu naturalności zbiorowisk roślinnych. Dominują żyzne buczyny karpackie. Tereny otwarte to głównie dawne pastwiska i łąki, na których zaprzestano w ostatniej dekadzie użytkowania. Bogata jest sieć rzeczna, liczne źródłiska i wysięki wody, wokół których formują się młaki.

Obszar charakteryzuje się dobrze zachowanymi biocenozyami leśnymi o naturalnym składzie gatunkowym (przede wszystkim buczyny, a także dobrze zachowane jaworzyny). Rozległymi obszarami źródłiskowymi i naturalnymi dolinami rzecznyymi. Jest ważną ostoją fauny puszczańskiej z dużymi drapieżnikami: niedźwiedziem, wilkiem i rysiemy. Silnej populacji nadobnicy alpejskiej oraz kumaka górskiego. Unikatowe jest występowanie cennych gatunków ksylobontycznych bezkręgowców (zgniotek cynobrowy, zagłębek bruzdkowany). W jaskiniach na Cergowej Górze są najważniejsze w Karpatach kolonie zimowe i rozrodzce nocka Bechsteina, nocka orzęsionego, i podkowca małego. Obszar charakteryzuje się też bogatą fauną ptaków, zwłaszcza drapieżnych, a przez Przeł. Dukielską prowadzi ważny szlak migracyjny ptaków. W 1997 roku u źródeł Jasiołki znaleziono po raz pierwszy w Polsce, stanowisko ponikła kraińskiego *Eleocharis carniolica*.

2.3.5. Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Wisłok Środkowy z Dopływami [PLH180030].

Wisłok jest największym dopływem Sanu. Ma 204 km długości i zlewnię o powierzchni 3528 km². Wypływa na wysokości 770 m n.p.m. w Beskidzie Niskim. Odcinek górski kończy się na zaporze w Besku. Od tego miejsca rzeka ma charakter ciek podgórskiego i przepływa przez płaską Kotlinę Jasielsko-Krośnieńską, a następnie przez Pogórze Strzyżowskie i Dynowskie. Krótki fragment powyżej Rzeszowa przebiega przez

teren Podgórze Rzeszowskiego. Wisłok zaliczany jest do małych rzek fliszowych. W Rzeszowie na Wisłoku wybudowano stopień wodny.

Większość zlewni Wisłoka to region o charakterze rolniczo - przemysłowym, o średnim natężeniu czynników zagrażających środowisku. W wielu miejscach bezpośrednio do rzeki dochodzą pola uprawne. Brzegi Wisłoka są porośnięte wąskim pasem zadrzewień. Niezajęte pod pola uprawne powierzchnie pokryte są łąkami. Szerokość koryta waha się od 5-10 m w górnej części, do około 20 metrów części dolnej. Głębokość jest również zmienna i waha się od 0,15 do 3 m. W górnej części ostoi rzeka jest płytka i zwykle głębokość nie przekracza 0,5 - 1 metra.

Dno jest głównie kamieniste, a w części środkowej Wisłoka liczne są odcinki piaszczysto - żwirowe. Przebieg rzeki jest urozmaicony, na przemian występują długie odcinki z szybszym prądem wody i odcinki głębsze, wolno płynące. W korycie rzeki występują nieliczne pasy roślinności zanurzonej, głównie rdestnic. Stobnica jest największym dopływem środkowego Wisłoka. Płyńcie rozległą, podmokłą i częściowo zmeliorowaną doliną. Dolny odcinek zachował naturalny charakter koryta.

Duży i jednolity obszar występowania łąk zmiennowilgotnych (6410 B/B), wraz z dwoma gatunkami modraszków żerującymi na krwiściągu lekarskim, w zakolu rzeki Wisłok na NE od wsi Ustrobnia. W latach 60-tych XX w. teren ten został zaorany, zasiano trawy i częściowo zmeliorowano, jednak na skutek zaniechania koszenia nastąpił powrót łąki zmiennowilgotnej. Sukcesja hamowana jest dzięki corocznemu wypalaniu traw (dr Łukasz Łuczaj obserwuje je już od 11 lat!). Użytki zielone stanowią ponad 95% powierzchni tego obszaru.

W dolinie rzeki Stobnicy, od mostu w Domaradzu do mostu w Lutczy, ciągnie się duży kompleks łąk ekstensywnie użytkowanych (6510 A/ A - łąki koszone, B - łąki niekoszone). Występujące tu zbiorowiska łąkowe (prawie wszędzie na podłożu organicznym) podlegają tu dynamicznym zmianom, przechodząc stopniowo od łąk mokrych do świeżych. W latach 2000-2001 dominowały tu zespoły łąk mokrych, głównie *Cirsium rivularis* i *Scirpetum sylvatici*, obecnie w płaty nieskoszone zarosły częściowo mrogą trzcinową *Phalaris arundinacea*, a płaty koszone ewoluują w kierunku łąk rajgrasowych (obecnie są to wilgotniejsze postacie tego zespołu). Łąki te są miejscem występowania wielu płazów oraz licznych bezkręgowców, są także miejscem gniazdowania (2 pary) i żerowania bociana białego. Grąd (9170 A/B), fragment lasu przylegający do Wisłoka na terasie nadzalewowej między Gbiskami a Wysoką Strzyżowską (oddz. 324a), dobrze wykształcony, jednakże jak wszystkie tereny nad Wisłokiem pozostaje pod wpływem silnej antropopresji, stąd częściowo zniekształcony i zaśmiecony, fragmenty łągów wierzbowych i wierzbowo-topolowych (91E0) spotykane były w różnych częściach obszaru. Głównie były to pozostałości większych niegdyś nadrzecznych lasów z dominacją wierzby kruchej *Salix fragilis*, w. białej *S. alba* i czeremchy zwyczajnej *Padus avium*. We wszystkich stwierdzonych płatach zaobserwowano obecność będących ostatnio w ekspansji gatunków: łączygi pośredniej *Lapsana intermedia*, nawłoci olbrzymiej *Solidago gigantea* i rudbeki nagiej *Rudbeckia laciniata*, a także w niektórych płatach kolczurki kłapowatej *Echinocystis lobata*. Obecnie w wyniku silnej antropopresji zostały one prawie doszczętnie zniszczone.

Niewielkie powierzchniowo płaty, godne ochrony pozostały jedynie:

- nad Wisłokiem na N od Krosna w okolicach Odrzykonia 2 niewielkie fragmenty na lewym brzegu rzeki i trzeci po obydwu stronach (B/B),
- między Strzyżowem a Dobrzechowem na lewym brzegu rzeki, największy z zachowanych i dobrze wykształcony fragment łągu (A/B),
- na prawym brzegu koło wsi Łbiska, długi, wąski pas łągu wzdłuż brzegu Wisłoka,
- niewielki powierzchniowo fragment w obrębie grądu (oddz. 324 a) między Łbiskami a Wysoką Strzyżowską,
- w zakolu Wisłoka, na lewym brzegu w Strzyżowie naprzeciwko wsi Żarnowa, niewielki powierzchniowo fragment łągu (B/B) przechodzący w szuwar mrogowy,
- na lewym brzegu Wisłoka we wsi Babica, niewielki fragment, słabo zachowany (C/C),

- na S od Krosna wzdłuż rzeki Lubatówki, wąski pasek zniszczonych dawnych łągów nadrzecznych (B/C).

Pozostałe tereny nadrzeczne pozbawione są zbiorowisk z listy NATURA 2000, jednakże ze względu na ochronę samej rzeki (np. ochrona przed zaśmiecaniem) warto, aby w granicach ostoi znalazły się przylegające do rzeki, a obecnie nieużytkowane obszary zalewowe z pojedynczymi drzewami i krzewami różnych gatunków wierzb i topól, a w niektórych miejscach także z masowo występującym trzcinnikiem piaszkowym *Calamagrostis epigejos*, mozgi trzcinowatej lub sadźca konopiastego *Eupatorium cannabinum*.

Obszar jest ostoją wielu cennych z przyrodniczego punktu widzenia gatunków ryb. Stwierdzono tu ponad 30 gatunków ryb, w tym dziesięć gatunków objętych ochroną gatunkową (rozporz. Min. środ., 28.09.2004): minóg strumieniowy, kiełb Kesslera, kiełb białołętwy, piekielnica, różanka, głowacz białołętwy, głowacz przęgołętwy, koza, śliz, piskorz.

Ichtyofauna górnego Wisłoka od Beska do Krosna zdominowana jest przez kiełbia, klenia, strzeblę potokową i piekielnicę. Na odcinku dolnym, do zalewu w Rzeszowie najliczniejsze są świnka, kleń, brzana, płoć i ukleja. Ichtyofauna z dolnego odcinka Stobnicy jest podobna do rybostanu wielu cieków tej wielkości w dorzeczu Wisłoka. Dominantami są płoć, kleń, kiełb i ukleja.

Z ryb wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG w rzekach ostoi "Wisłok środkowy z Dopyłwami" występują (lub bardzo prawdopodobne jest występowanie): minóg strumieniowy, kiełb białołętwy, kiełb Kesslera, boleń, brzana, głowacz białołętwy, różanka, koza, piskorz. Ponadto Wisłok jest jedną z ważniejszych rzek przewidzianych do restytucji łososia, troci wędrowniej i certy. W Wisłoku w ostoi "Wisłok środkowy z Dopyłwami" brzana zaliczona została do gatunków rzadkich. Dość licznie występuje do Krosna. W badaniach stanowiła do 3% łowionych ryb. Niżej spotykana jest już jednak bardzo rzadko i na odcinku Strzyżów - Rzeszów łowione były pojedyncze osobniki. W Stobnicy występuje na całym omawianym odcinku z udziałem do 1% w ogólnej liczebności. W stosunku do populacji krajowej wielkość populacji brzanki w ostoi oceniono na poniżej 1%. Siedlisko przyrodnicze brzanki zachowało dobry stan.

Populacja nie jest izolowana, choć zapora w Rzeszowie wymaga udroźnienia, aby populacje ryb z Wisłoka miały możliwość kontaktu z populacjami z Sanu. Wartość obszaru dla ochrony brzanki uznano za znaczącą. Głowacz białołętwy zaliczony został do gatunków bardzo rzadkich. Dość licznie występuje jedynie na krótkim odcinku poniżej zbiornika w Besku osiągając ok. 1% liczebności ichtyofauny. Niżej spotykana jest wyjątkowo. Poniżej Strzyżowa łowione były pojedyncze osobniki. W Stobnicy głowacz białołętwy występuje na całym omawianym odcinku, ale nielicznie. W stosunku do populacji krajowej wielkość populacji głowacza białołętwego oceniono na poniżej 1%. Siedlisko przyrodnicze zachowało dobry stan. Populacja nie jest izolowana. Wartość obszaru dla ochrony gatunku uznano za znaczącą. Różanka w ostoi "Wisłok środkowy z Dopyłwami" występuje od zapory w Besku do Rzeszowa oraz w Stobnicy. Zaliczona została do gatunków bardzo rzadkich. Licniejszy (ok. 1%) udział w liczebności ma w zbiorniku rzeszowskim. W Stobnicy występuje na całym omawianym odcinku, ale bardzo nielicznie. W stosunku do populacji krajowej wielkość populacji oceniono jako nieistotną. Boleń w ostoi "Wisłok środkowy z Dopyłwami" występuje w Wisłoku od zapory w Besku do Rzeszowa. Boleń zaliczony został do gatunków częstych, ale jego udział w górnej części ostoi jest mniejszy niż 1%. W dolnym odcinku, szczególnie powyżej zbiornika rzeszowskiego jest liczniejszy (ok. 3% udziału w liczebności). W obrębie ostoi zagęszczenie bolenia nie jest duże, ale spotykany jest na całym odcinku i w odłowach badawczych pojawia się regularnie. W stosunku do populacji krajowej wielkość populacji bolenia w ostoi oceniono na poniżej 1%. Siedlisko przyrodnicze zachowało się w doskonałym stanie. Populacja nie jest izolowana, choć zapora w Rzeszowie wymaga udroźnienia, aby populacje ryb z Wisłoka miały możliwość wędrówek. Wartość obszaru dla ochrony gatunku uznano za dobrą. Informacje o występowaniu kiełbia białołętwego w środkowym Wisłoku wymagają weryfikacji naukowej. Prawdopodobnie występuje na całym odcinku Wisłoka. W zalewie rzeszowskim nie występuje. Ze względu na niepełne dane informacje o gatunku są szacunkowe. W stosunku do populacji krajowej wielkość populacji kiełbia białołętwego w ostoi "Wisłok środkowy z Dopyłwami" oceniono na poniżej 1%. Siedlisko przyrodnicze zachowało się w przeciętnym stanie. Populacja nie jest

izolowana. Wartość obszaru dla ochrony gatunku uznano za znaczącą. Na Podkarpaciu z literatury znanych jest niewiele stanowisk piskorza. Zebrane dane wskazują zbiornik rzeszowski jako miejsca występowania piskorza. W stosunku do populacji krajowej wielkość populacji w ostoi "Wisłok środkowy z Dopytywami" oceniono na poniżej 1%. Siedlisko przyrodnicze piskorza jest w doskonałym stanie. Wartość obszaru dla ochrony gatunku uznano za dobrą. Nieliczne informacje o występowaniu kozy w rzekach Podkarpacia wskazują na małą jej liczebność. Gatunek ten występuje w Wisłoku od zapory w Besku do ujścia, a także w Stobnicy. Ze względu na niepełne dane informacje o gatunku są szacunkowe. Koza zaliczona została do gatunków bardzo rzadkich. W stosunku do populacji krajowej wielkość populacji oceniono jako nieistotną.

Ustne informacje wskazują na występowanie minoga strumieniowego w środkowym Wisłoku i Stobnicy. Ze względu na niepełne dane informacje o gatunku są szacunkowe. Minóg strumieniowy zaliczony został do gatunków bardzo rzadkich. W stosunku do populacji krajowej wielkość populacji w ostoi "Wisłok środkowy z Dopytywami" oceniono jako nieistotną.

Oprócz wyżej omówionych gatunków w ostoi "Wisłok środkowy z Dopytywami" występuje kielb Kesslera, a wartość ostoi dla tego gatunku jest znacząca. W przypadku skutecznych prac restytucyjnych prawdopodobne jest pojawienie się w Wisłoku łososia. Obszar stanowi także dużą, izolowaną ostoję gatunków łąk zmiennowilgotnych. Licznie występują też modraszki rodzaju *Maculinea*, w tym szczególnie cenny *M. nausithous*.

2.3.6. Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Las Hrabeński [PLH180039].

Obszar jest niewielkim, ale zwartym kompleksem leśnym otoczonym krajobrazem kulturowym. Większość powierzchni stanowią dorodne drzewostany bukowo-grabowe z domieszką dębu, lipy, jawor i innych gatunków liściastych. Cały omawiany obszar bardzo dobrze zachowane runo leśne, bardzo bogate w gatunki, jak i dorodne drzewostany.

Obszar stanowi przykład świetnie zachowanego lasu liściastego, głównie o cechach grądu (pomimo dominacji buka w drzewostanie). W większości są to żyzne posatkie grądu bardzo bogate w geofity wiosenne (zawilec gajowy i żółty, cebulica dwulistna, kokorycz pełna). Niewielką powierzchnię w pd. - zach. części lasu (stromie zbocze o ekspozycji północnej) porasta las złożony z jaworu, buka, lipy szerokolistnej i wiązu górskiego z warstwą runa zdominowaną przez miesięcznicę trwałą i kokorycz pełną. Niewielkie "gniazda" wewnątrz lasu tworzą stare nasadzenia dębu czerwonego i modrzewia (na gruntach leśnych, z runem grądowym).

IV. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu.

Głównym celem projektowanego „Planu” jest:

- wyznaczenie lub doprecyzowanie kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów,
- uwzględnienie w ustaleniach „Planu” wniosków o zmianę przeznaczenia i zagospodarowania terenów,
- uwzględnienie zmian w polityce przestrzennej gminy wynikających z dynamicznie rozwijającej się sytuacji na rynku mieszkaniowym, wzrostu popytu na tereny związane z usługami oraz wzrostu popytu na tereny inwestycyjne.

W konsekwencji można stwierdzić, że brak realizacji projektowanego przedsięwzięcia („opcja zero”) nie wpłynie na zmianę obecnego stanu środowiska, tereny te pozostaną w dotychczasowym użytkowaniu i przeznaczeniu określonym w zmianie „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW

ZDRÓJ” - ETAP I – część 2, ale zaniechanie realizacji będzie oznaczało pozbawienie gminy możliwości rozwoju gminy i poprawy jakości życia mieszkańców poprzez brak realizacji zabudowy mieszkaniowej, usługowej oraz możliwości modernizacji zabudowy uzdrowiskowej oraz dostosowania ich do obowiązujących przepisów prawa.

V. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem.

Typowymi zmianami środowiska, w projekcie „Planu”, na terenie gminy są formy związane z osadnictwem – zabudowa mieszkaniowa, usługowa oraz uzdrowiskowa. Zmiany te polegają głównie na uszczupieniu powierzchni biologicznie czynnej i wprowadzeniu obcych elementów do środowiska.

Stopień wrażliwości i odporności poszczególnych biocenoz na antropopresję jest bardzo różny. Najbardziej podatne na degradację są biocenozy łąkowe i wodne.

VI. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia o ochronie przyrody.

Podstawowym instrumentem służącym do lokalizowania inwestycji na terenie gminy są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które powinny być zgodne z polityką przestrzenną zawartą w Studium.

W większości przypadków realizacja „Planu”, niesie za sobą problemy dotyczące ochrony środowiska oraz zdrowia i życia ludzi, a mianowicie:

1) na etapie realizacji inwestycji:

- ingerencja w krajobraz (zajęcie przestrzeni, wycinka drzew);
- przekształcenie powierzchni ziemi tj. rzeźby terenu, powierzchniowych utworów geologicznych, gleby;
- wzrost emisji hałasu i wibracji w trakcie prac;
- wzrost emisji zanieczyszczeń do atmosfery z pracującego sprzętu i środków transportu;
- wystąpi możliwość zanieczyszczenia materiałami ropopochodnymi wód i gleby, poprzez emisje zanieczyszczeń;

2) na etapie funkcjonowania inwestycji:

- wzrost emisji hałasu od środków transportu,
- wzrost emisji zanieczyszczeń do atmosfery,
- zmiana wizualna krajobrazu.

Na terenach objętych opracowaniem występują obszary podlegający ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Są to:

- obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego
- obszary Natura 2000:
  - Obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) - Beskid Niski [PLB060002].
  - Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Rymanów [PLH180016].

Poza opracowaniem, na terenie gminy Rymanów, zlokalizowane są następujące obszary Natura 2000:

- Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Ladzin [PLH180038].
- Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Ostoja Jaślicka [PLH180014].
- Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) - Wiśłok Środkowy z Dopyłwami [PLH180030].

Celem utworzenia sieci Natura 2000 jest zachowanie zarówno zagrożonych wyginięciem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt w skali Europy, ale też typowych wciąż jeszcze występujących siedlisk przyrodniczych.

Podstawą tworzenia sieci Natura 2000 jest dyrektywa Rady 79/409/EWG z 02.04.1979r. w sprawie ochrony dzikich ptaków i dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21.05.1992r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory oraz ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Głównym celem utworzenia sieci ekologicznej Natura 2000 jest objęcie określonych obszarów ochroną prawną o statusach dostosowanych do wymogów Dyrektywy Ptasiej i Dyrektywy Siedliskowej.

Obowiązujące obszary Natura 2000 są projektowanymi specjalnymi obszarami ochrony siedlisk Natura 2000, zgodnie z Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 7 listopada 2013 r., w sprawie przyjęcia siódmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz. UE L. 350 z 21.12.2013 r.).

VII. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby, w jakie te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu.

Przy sporządzaniu zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I – część 2, miały zastosowanie cele ochrony środowiska określone w następujących aktach prawnych ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym:

- Konwencja ramsarska – układ międzynarodowy dotyczący ochrony przyrody podpisany 2 lutego 1971 r., którego celem jest ochrona i utrzymanie w niezmiennym stanie obszarów określonych jako „wodno – błotne”. Szczególnie chodzi o populacje ptaków wodnych zamieszkujących te tereny lub okresowo w nich przebywające.
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. (Dyrektywa Siedliskowa) oraz Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. (w sprawie ochrony dzikich ptaków). Głównym celem Dyrektyw jest konieczność przyczynienia się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny, flory i ptaków na europejskim terytorium państw członkowskich. Niemniej jednak działania podejmowane zgodnie z dyrektywami powinny uwzględniać wymogi gospodarcze, społeczne i kulturalne oraz cechy regionalne i lokalne.
- Strategia Lizbońska – przyjęta na szczycie Rady Europy w Lizbonie w marcu 2000, uzupełniona na szczycie Rady Europy w Goteborgu w czerwcu 2001r. Głównym celem „strategii” jest stworzenie na obszarze Unii najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki na świecie, opartej na wiedzy zdolnej do tworzenia nowych miejsc pracy oraz zapewniającą spójność społeczną. Osiągnięcie tego celu nie musi odbywać się kosztem degradacji środowiska naturalnego i musi być zgodne ze zrównoważonym rozwojem.
- Dyrektywa Rady Nr 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko – dyrektywę niniejszą stosuje się do oceny skutków środowiskowych tych przedsięwzięć publicznych i prywatnych, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy nr 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, celem dyrektywy jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska i przyczynienia się do uwzględnienia aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów w celu wspierania stałego rozwoju, poprzez zapewnienie, że zgodnie z niniejszą dyrektywą dokonywana jest ocena wpływu na środowisko niektórych planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko.
- Decyzja 1600/2002/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 22 lipca 2002 r. ustanawiająca szósty wspólnotowy program działań w zakresie środowiska naturalnego – VI Program Działań na

Rzecz Środowiska. Program ten stanowi podstawę dla wymiaru ochrony środowiska europejskiej strategii stałego rozwoju i przyczynia się do włączenia problemów ochrony środowiska do wszystkich polityk wspólnoty, między innymi poprzez określenie priorytetów ochrony środowiska dla strategii. W szczególności program ten ma na celu:

- podkreślenie znaczenia zmiany klimatu,
  - ochronę, zachowanie, odbudowę i rozwijanie funkcjonowania systemów naturalnych, siedlisk przyrodniczych, dzikiej fauny i flory,
  - przyczynianie się do wysokiego poziomu jakości życia i dobrobytu społecznego obywateli poprzez zapewnienie środowiska naturalnego, w którym poziom zanieczyszczenia nie powoduje szkodliwych skutków dla zdrowia ludzkiego i środowiska naturalnego oraz poprzez zachęcanie do stałego rozwoju urbanizacyjnego,
  - lepszą wydajność zasobów oraz zarządzanie zasobami i odpadami mając na celu zapewnienie, że spożycie odnawialnych i nieodnawialnych zasobów nie przekroczy zdolności środowiska naturalnego.
- Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 7 listopada 2013 r., w sprawie przyjęcia siódmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz. UE L. 350 z 21.12.2013 r.):
    - obszary Natura 2000 na terenie gminy Rymanów wchodzą w skład kontynentalnego regionu biogeograficznego, o którym mowa w art. 1 lit. c) ppkt (iii) dyrektywy 92/43/EWG, obejmuje leżące na obszarze Unii terytorium Luksemburga oraz części leżących na obszarze Unii terytoriów Belgii, Bułgarii, Republiki Czeskiej, Danii, Niemiec, Francji, Włoch, Austrii, Polski, Rumunii, Słowenii i Szwecji zgodnie kartą biogeograficzną zatwierdzoną dnia 20 kwietnia 2005 r. przez komitet powołany na mocy art. 20 tej dyrektywy;
    - w kontekście procesu zapoczątkowanego w 1995 r. niezbędne są dalsze postępy w tworzeniu sieci Natura 2000, która jest podstawowym elementem ochrony różnorodności biologicznej w Unii;
    - wstępny wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny w rozumieniu dyrektywy 92/43/EWG oraz pierwsze sześć zaktualizowanych wykazów tych terenów zostały przyjęte odpowiednio decyzjami Komisji 2004/798/WE (2), 2008/25/WE (3), 2009/93/WE (4), 2010/44/UE (5), 2011/64/UE (6) i decyzjami wykonawczymi 2012/14/UE (7) i 2013/23/UE (8). Zgodnie z art. 4 ust. 4 oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy 92/43/EWG zainteresowane państwa członkowskie możliwie najszybciej, nie później niż w ciągu sześciu lat, muszą wyznaczyć tereny wymienione w wykazie terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny, jako specjalne obszary ochrony, ustalając priorytety w zakresie ochrony oraz konieczne działania ochronne;
    - wiedza o istnieniu i rozmieszczeniu typów siedlisk przyrodniczych i gatunków stale się rozwija w wyniku nadzoru prowadzonego zgodnie z art. 11 dyrektywy 92/43/EWG. W związku z powyższym oceny i wyboru terenów na poziomie unijnym dokonano na podstawie najlepszych dostępnych informacji;
    - zważywszy, że wiedza o istnieniu i rozmieszczeniu niektórych typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I oraz gatunków wymienionych w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG pozostaje niepełna, nie można stwierdzić ani kompletności ani niekompletności sieci Natura 2000 pod względem tych gatunków i siedlisk. W razie konieczności wykaz należy aktualizować zgodnie z przepisami art. 4 dyrektywy 92/43/EWG;
  - Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.
    - Ustawa określa cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu. Ochrona przyrody, w rozumieniu ustawy, polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody: dziko występujących roślin, zwierząt

i grzybów, siedlisk przyrodniczych, szczątków przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu i zadrzewień.

- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Organy administracji są obowiązane do udostępniania każdemu informacji o środowisku i jego ochronie, dotyczące m.in.:

- stanu elementów środowiska oraz wzajemnego oddziaływania między tymi elementami,
- emisji i zanieczyszczeń oddziałujących lub mogących oddziaływać na środowisko,
- środków i działań, które mają faktycznie lub potencjalnie wpływ na poszczególne elementy środowiska lub ich ochronę oraz raportów w tym zakresie,
- stanu zdrowia, bezpieczeństwa i warunków życia ludzi w zakresie oddziaływania na nie stanu środowiska i emisji.

Najważniejsze z punktu widzenia niniejszego opracowania (Prognozy) strategiczne cele Polityki ekologicznej to:

- zachowanie bogatej różnorodności polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym, gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju, który w sposób niekonfliktowy współistnieje z różnorodnością biologiczną,
- w zakresie ochrony przed hałasem dokonanie wiarygodnej oceny narażenia społeczeństwa na ponadnormatywny hałas i podjęcie kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe.

Z punktu widzenia projektowanego dokumentu głównymi celami ochrony środowiska ustalonymi na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym i lokalnym jest:

- utrzymanie norm odnośnie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku określonych w przepisach szczególnych,
- utrzymanie norm odnośnie dopuszczalnych poziomów zanieczyszczenia atmosferycznego w środowisku określonych w przepisach szczególnych,
- ochrona terenów cennych przyrodniczo, w tym obszarów objętych ochroną prawną,
- ochrona oraz tworzenie nowych obszarów natura 2000,
- ochrona terenów zabudowy mieszkaniowej,
- ochrona krajobrazu, środowiska naturalnego oraz wód gruntowych i powierzchniowych.

VIII. Przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmioty ochrony obszaru natura 2000 oraz integralność tego obszaru oraz na środowisko a także na pozostałe elementy i komponenty środowiska.

W niniejszej prognozie zaproponowano, aby opisać oddziaływania uwzględniając proponowane przeznaczenia terenu. Oddzielny rozdział poświęcono oddziaływaniu projektu ustaleń „Planu” na obszarowe formy ochrony przyrody.

Dla terenów **zabudowy uzdrowskiej UZ**, prognozuje się następujące oddziaływania:

Różnorodność biologiczna Zwierzęta, Rośliny	<p>Pozytywnym, długoterminowym, pośrednim oddziaływaniem stałym będzie ustalenie odpowiedniego minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej.</p> <p>Oddziaływaniem krótkoterminowym, chwilowym i bezpośrednim będzie oddziaływanie związane z dopuszczeniem zmiany zagospodarowania terenu – wprowadzeniem nowej, dodatkowej (lub wymiana istniejącej) zabudowy – w wyniku prac budowlanych zostanie zniszczona częściowo szata roślinna (która następnie może zostać częściowo odbudowana jako urządzona, ogrodowa, przydrożne pasy zieleni po zakończeniu procesu budowlanego). Prace budowlane będą powodowały wypłaszanie drobnych zwierząt – oddziaływanie to zaistnieje każdorazowo w przypadku zainicjowania robót budowlanych, bez względu na istniejący stan zagospodarowania przestrzeni.</p> <p>Naturalne i seminaturalne zbiorowiska roślinne zastępowane będą roślinnością ruderalną ogrodową. Zmniejszenie terenu biologicznie czynnego będzie oddziaływaniem pośrednim, długoterminowym i stałym wpływającym na zmniejszenie bioróżnorodności.</p> <p>Oddziaływaniem bezpośrednim oraz chwilowym będą roboty budowlane w wyniku dopuszczenia realizacji zabudowy i uciążliwości akustyczne z nimi związane, co będzie powodowało płoszenie zwierząt (zwłaszcza ptaków).</p>
Ludzie	Oddziaływanie bezpośrednie oraz pozytywne związane z możliwością korzystania z usług przez mieszkańców i turystów w tym usług uzdrowskich oraz hotelarstwa.
Woda	Powstanie nowych usług może się wiązać ze wzrostem poboru wody i ilością odprowadzanych ścieków. Będą to oddziaływania stałe i neutralne.
Powietrze	Możliwe oddziaływanie stałe i bezpośrednie związane z emisją spalin samochodów osób korzystających z usług.
Powierzchnia ziemi	Oddziaływanie bezpośrednie (stałe, ale jedynie lokalne) to przekształcenia powierzchniowej warstwy ziemi opisywanego obszaru związane głównie z wykopami pod fundamenty nowych budynków (prace te nie będą naruszać głębokich warstw podłoża).
Krajobraz	Usługi w tym usługi turystyczne i uzdrowskie są charakterystycznym elementem tkanki miejskiej gminy Rymanów.
Klimat	Brak oddziaływań.
Zasoby naturalne	Brak oddziaływań.
Zabytki	Brak oddziaływań.
Dobra naturalne	Brak oddziaływań.

Dla terenów dróg wewnętrznych KDW, prognozuje się następujące oddziaływania:

Różnorodność biologiczna. Zwierzęta. Rośliny.	Prace budowlane będą powodowały wypłaszanie drobnych zwierząt – oddziaływanie to zaistnieje każdorazowo w przypadku zainicjowania robót budowlanych, bez względu na istniejący stan zagospodarowania przestrzeni. Zmniejszenie terenu biologicznie czynnego będzie oddziaływaniem pośrednim, długoterminowym i stałym wpływającym na zmniejszenie bioróżnorodności. Oddziaływaniem bezpośrednim oraz długoterminowym będą roboty budowlane w wyniku dopuszczenia realizacji zabudowy i uciążliwości akustyczne z nimi związane oraz samo użytkowanie dróg na etapie eksploatacji, co będzie powodowało płoszenie zwierząt (zwłaszcza ptaków).
Ludzie.	Pozytywnym, stałym, długotrwałym oddziaływaniem jest ustalenie ochrony przed hałasem komunikacyjnym oraz stworzenie nowych ciągów komunikacyjnych, co zapobiec ma przyszłym konfliktom związanym z zagospodarowaniem terenu. Stałym, pozytywnym oddziaływaniem ustaleń zmiany „Planu” będzie poprawa jakości życia poprzez dostępność do nowych przestrzeni o nowym standardzie zagospodarowania i dojazdu. Zdecydowanie powinno poprawić się także bezpieczeństwo mieszkańców.
Woda.	Oddziaływaniem długoterminowym i stałym będzie zwiększenie powierzchni nieprzepuszczalnych, co będzie powodowało ograniczenie infiltracji, odwadnianie terenu i okresowe przesuszanie. Wymagane jest także skuteczne odprowadzanie ścieków deszczowych.
Powietrze.	Lokalne, minimalne zwiększenie rozmiarów zanieczyszczeń powietrza (oddziaływanie bezpośrednie, krótkoterminowe), wiążące się ze wzrostem natężenia ruchu samochodowego. Nie powinno jednak dojść do przekroczenia dopuszczalnych norm.
Powierzchnia ziemi.	Oddziaływanie bezpośrednie (stałe, ale jedynie lokalne) to przekształcenia powierzchniowej warstwy ziemi opisywanych obszarów (prace te nie będą naruszać głębokich warstw podłoża).
Krajobraz.	Ze względu na małą skalę oraz linearne, horyzontalne położenie nie wystąpi oddziaływanie.
Klimat.	Możliwym oddziaływaniem będzie wzrost emisji spalin oraz może nastąpić nieznaczne pogorszenie klimatu akustycznego. Jednak ze względu na małą skalę przedsięwzięć nie będzie miało ono charakteru znaczącego oraz negatywnego.
Zasoby naturalne.	Nie przewiduje się oddziaływań.
Zabytki.	Nie przewiduje się oddziaływań.
Dobra materialne.	Nastąpi także poprawa właściwości nawierzchni dróg na terenach zagospodarowywanych;

Wpływ ustaleń projektu „Planu” na obszarowe formy ochrony przyrody.

Część terenów objętych projektem dokumentu znajduje się w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego funkcjonującego na mocy uchwały nr XLVIII/997/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23.06.2014 r. w sprawie Obszaru chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2014 r. poz. 1950) oraz w graniach obszaru Natura 2000 Rymanów PLH180016, dla którego obowiązuje plan zadań ochronnych na podstawie zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 28.05.2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rymanów PLH180016 (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2014 r., poz. 1655).

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie OCHK Beskidu Niskiego:

1. Ustala się następujące ekosystemy, które powinny być objęte ochroną czynną:

- 1) półnaturalne łąki kośne, należące głównie do rzędów Molinietalia i Arrhenatheretalia;
- 2) półnaturalne pastwiska, należące głównie do rzędów Molinietalia i Arrhenatheretalia.

2. Czynna ochrona wymienionych ekosystemów winna być realizowana głównie poprzez ekstensywne użytkowanie.

Na terenie Obszaru zakazuje się:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z wyłączeniem przedsięwzięć, o których mowa w art. 24 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody;
- 2) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek: Wisłoka, Jasiołka, Osława, Wisłok, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej, przy czym dla sztucznych zbiorników wodnych za linię brzegową uważa się linię wody przy maksymalnej rzędnej piętrzenia wody w zbiorniku;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 nie narusza lokalizacji obiektów budowlanych wskazanych w: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i ostatecznych decyzjach administracyjnych, obowiązujących w dniu 20.11.2010 r.

3. Strefa wyłączona z zabudowy na podstawie zakazu, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, może podlegać ograniczeniu w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w ramach uzgodnień z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, jeżeli nie wpłynie to znacząco negatywnie na ochronę przyrody Obszaru.

4. Zakazy, o których mowa w ust. 1 pkt 5 i 6 nie dotyczą:

- 1) realizacji zapisów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dla których w wyniku postępowania przeprowadzonego zgodnie z art. 23 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody wykazano brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody Obszaru,
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody Obszaru.

Realizacja ustaleń „Planu” nie spowoduje naruszenia zasad, w tym zakazów obowiązujących na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.

Zgodnie z art. 33 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody na obszarach NATURA 2000 zabrania się podejmowania działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych, a także w znaczący sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony wyznaczony został obszar Natura 2000. Działania ochronne powinny mieć na celu zachowanie w należyłym stanie zasobów przyrody, przy czym przepisy unijne nie precyzują sposobów, w jaki efekt ochrony ma być osiągnięty. Podstawową zasadą obowiązującą na obszarach objętych siecią Natura 2000 powinno być zachowanie równowagi pomiędzy ochroną przyrody, a gospodarką.

Zgodnie z obowiązującym prawem realizacja wszelkich planowanych inwestycji na tym obszarze i w jego sąsiedztwie będzie musiała być poprzedzona przeprowadzeniem procedury oceny oddziaływania na obszar Natura 2000, o ile organ właściwy do wydawania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia stwierdzi taki obowiązek (po rozważeniu czy dane przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000). W przypadku stwierdzenia możliwego istotnego negatywnego wpływu na przedmiot ochrony OSOP i przy braku przesłanek z art. 34 ustawy o ochronie przyrody taka inwestycja nie zostanie zrealizowana.

Tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną (MN) położone w granicach obszaru Natura 2000 znajdują się poza chronionymi siedliskami przyrodniczymi tj. żyznych buczyn (kod 9130) i łągów topolowych, wierzbowych olszowych i jesionowych (kod 91E0). Jak wynika z załączników graficznych do zarządzenia w sprawie obszaru Natura 2000, tereny oznaczone symbolem MN znajdują się poza trasami migracji i żerowiskami nietoperzy, które są przedmiotem ochrony.

Analizowany projekt „Planu” nie wprowadza zmian w sposobie zagospodarowania istotnych z punktu widzenia obszaru Natura 2000. Jedynie ustala zabudowę mieszkaniową jednorodzinną (która jest dopełnieniem istniejącej zabudowy), zabudowę uzdrowiskową, zabudowę usług rekreacji indywidualnej. To ustalenie pełni jednak rolę porządkującą, gdyż stan istniejący zagospodarowania Rymanowa Zdrój rozwija się w kierunku rekreacyjno-turystycznym ze względu na posiadany statut uzdrowiska. Rozwiązania przestrzenne za-

proponowane w „Planie” w tym ograniczenia dla zabudowy i zagospodarowania przestrzennego wynikają z przepisów odrębnych, dotyczących ochrony przyrody. Realizacja ustaleń „Planu” nie wpłynie na pogorszenie stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt chronionych w sieci obszarów Natura 2000, nie spowoduje dezintegracji obszarów Natura 2000, nie wpłynie na spójność sieci obszarów Natura 2000.

Realizacja zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I – część 2 jest zgodna z zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 28.05.2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rymanów PLH180016.

IX. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.

Przy realizacji zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I – część 2”, w celu ograniczenia negatywnych oddziaływań na środowisko i zdrowie ludzi należy uwzględnić poniższe ustalenia:

- 1) zapewnić ochronę wód powierzchniowych i podziemnych poprzez zakaz odprowadzania nieczyszczonych ścieków do gruntu i cieków wodnych,
- 2) zapewnić ochronę powietrza atmosferycznego poprzez stosowanie obowiązujących norm dotyczących emisji spalin i zanieczyszczeń atmosferycznych,
- 3) zapewnić ochronę klimatu akustycznego poprzez obowiązek przestrzegania dopuszczalnych poziomów hałasu, zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi oraz minimalizację uciążliwości poprzez transport z obiektów produkcyjnych i usługowych w porze tylko i wyłącznie dziennej,
- 4) zapewnić monitoring siedlisk ptaków w bezpośrednim sąsiedztwie inwestycji, dotyczy to zwłaszcza obszaru, na którym planowana inwestycja jest oraz w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru Natura 2000;
- 5) maksymalne ograniczenie rozmiarów placów budów w celu ograniczenia przekształceń wierzchniej warstwy litosfery;
- 6) zabezpieczenie terenów poddanych niwelacjom, wykopom i innym przekształceniom, za pomocą nasadzeń zieleni niskiej i ewentualnych umocnień mechanicznych;
- 7) zdjęcie aktywnej biologicznie warstwy gleby w miejscach wykopów budowlanych i wykorzystanie jej do kształtowania terenów zieleni przydrożnej i przyobiektowej;
- 8) zabezpieczenie gruntu i wód w rejonie inwestycji przed zanieczyszczeniami związanymi z pracą sprzętu zmechanizowanego;
- 9) ukształtowanie terenów zieleni pełniącej funkcje izolacyjno - krajobrazowe (sąsiedztwo terenów komunikacyjnych);
- 10) rekultywacja terenów zniszczonych w procesie budowlanym;
- 11) stosowanie oprócz piaskowników kanalizacji deszczowej również separatorów substancji ropopochodnych;
- 12) obowiązek gromadzenia odpadów komunalnych w miejscach do tego przeznaczonych i ich zagospodarowanie zgodnie z zasadami gospodarki odpadami komunalnymi w gminie,
- 13) zapewnić ochronę istniejących lokalnych powiązań przyrodniczych,
- 14) zapewnić ochronę istniejących zadrzewień poprzez ograniczenie wycinki drzew do niezbędnego minimum wynikającego z potrzeb inwestycyjnych lub konieczności zapewnienia warunków bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- 15) stosować normatywne pasy technologiczne od urządzeń elektroenergetycznych.

X. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Na etapie sporządzania zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I – część 2”, przyjęto rozwiązania zaproponowane przez zainteresowane strony.

Są one wynikiem potrzeb lokalnej społeczności oraz potrzeb rozwoju gminy poprzez wzrostu konkurencyjności gminy.

W trakcie sporządzania projektu „Planu”, nie napotkano na trudności wynikające z niedostatków techniki i luk we współczesnej wiedzy, a w szczególności z problemem dokonania oceny środowiskowej pod względem zagrożenia powierzchni ziemi, roślin, zwierząt oraz krajobrazu.

XI. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania.

Zgodnie z art. 32 ustawy z dnia 23 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym organ sporządzający miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – burmistrz zobowiązany jest przynajmniej raz w czasie kadencji Rady do przeprowadzenia analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, w tym skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu.

W przypadku, gdy zaistnieje możliwość negatywnego oddziaływania któregoś z elementów planowanej inwestycji na chronione środowisko przyrodnicze lub na siedliska chronionych gatunków roślin bądź też inne chronione elementy przyrody o znaczeniu priorytetowym przewidywany jest monitoring podczas eksploatacji. Monitoring miałby na celu określenie skuteczności zastosowanych rozwiązań w celu ochrony przyrody.

Proponowany monitoringiem oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko przyrodnicze jest:

- w sposób ciągły diagnozować zmiany w zakresie zagospodarowania przestrzeni na podstawie systematycznych inwentaryzacji (zadanie samorządu gminnego),
- wprowadzić monitoring obszarów i obiektów ochrony przyrody i obiektów planowanych do objęcia ochroną, między innymi dla oceny stanu ich siedlisk, szaty roślinnej i fauny oraz skuteczności prowadzonych zabiegów ochronnych (zadanie służb Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie),

XII. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko.

Oddziaływanie planowanej inwestycji będzie ograniczone terytorialnie.

Planowana inwestycja zlokalizowana jest minimum 20 km od najbliższej (południowej) granicy państwa i około 60 km od granicy wschodniej kraju, a najbardziej prawdopodobne znacząco negatywne oddziaływania na środowisko nie wystąpią w skali lokalnej. W związku z powyższym nie przewiduje się transgranicznego oddziaływania na środowisko.

XIII. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.

Przedmiotem opracowania jest prognoza oddziaływań na środowisko w związku z planowanymi zmianami w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Rymanów. Zmiany zaproponowano w projekcie zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I – część 2”.

W prognozie przedstawiono uwarunkowania środowiskowe gminy oraz scharakteryzowano elementy i komponenty środowiska na terenie gminy. W dalszej części w formie tabelarycznej przedstawiono możliwe oddziaływania na: faunę, florę, wody, klimat, powietrze, ludzi, zabytki gminy Rymanów.

Zmiany dotyczą przeznaczenia terenu pod zabudowę mieszkaniowo-jednorodziną, zabudowy rekreacji indywidualnej, zabudowę usługową w tym usług turystycznych i usług uzdrowiskowych.

Z analiz przeprowadzonych w prognozie wynika, że realizacja ustaleń projektu zmiany „Planu”:

- nie spowoduje znaczących negatywnych oddziaływań na obszarowe formy ochrony przyrody w tym obszary Natura 2000,
- nie spowoduje zachwiania gospodarowania wodami na terenie gminy Rymanów,
- nie spowoduje negatywnych oddziaływań na krajobrazy gminy,
- nie będzie miała wpływu na warunki klimatyczne gminy i terenów sąsiednich.

Zaproponowane zmiany wpisują się w politykę przestrzenną gminy Rymanów jako gminy uzdrowiskowej inwestującej w usługi turystyczne, zdrowotne oraz prowadzącej politykę umożliwiającą rozwój odnawialnych źródeł energii.

Jak wynika z prognozy realizacja ustaleń zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „RYMANÓW ZDRÓJ” - ETAP I – część 2” nie będzie miała znaczącego, negatywnego wpływu na stan środowiska, w tym krajobraz, oraz nie spowoduje pogorszenia warunków życia mieszkańców gminy Rymanów.

Wykorzystane materiały:

Literatura:

- Dadlez R., Marek S., Pokorski J., 2000, *Mapa geologiczna Polski bez utworów kenozoiku*. Wydawnictwo Kartograficzne Polskiej Agencji Ekologicznej, Warszawa,
- Dylikowa A., 1973, *Geografia Polski. Krainy geograficzne*. PZWS, Warszawa,
- Klimaszewski M., 2003, *Geomorfologia*. PWN, Warszawa,
- Kondracki J., 1998, *Geografia regionalna Polski*. PWN, Warszawa,
- Okołowicz W., Martyn D., 1979, *Regiony klimatyczne Polski*. W: Atlas geograficzny Polski, Warszawa,
- Romer E., 1949, *Regiony klimatyczne Polski*. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego,
- Woś A., 1999, *Klimat Polski*. PWN, Warszawa,

Akty prawne:

- ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- ustawa o ochronie przyrody,
- prawo wodne,

- uchwała nr XLVIII/997/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23.06.2014 r. w sprawie Obszaru chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2014 r. poz. 1950),
- plan zadań ochronnych na podstawie zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 28.05.2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rymanów PLH180016 (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2014 r., poz. 1655).

Strony internetowe:

www.geoportal.gov.pl/,

www.gdos.gov.pl/,

www.kzgw.gov.pl/,

www.rymanow.pl/.